

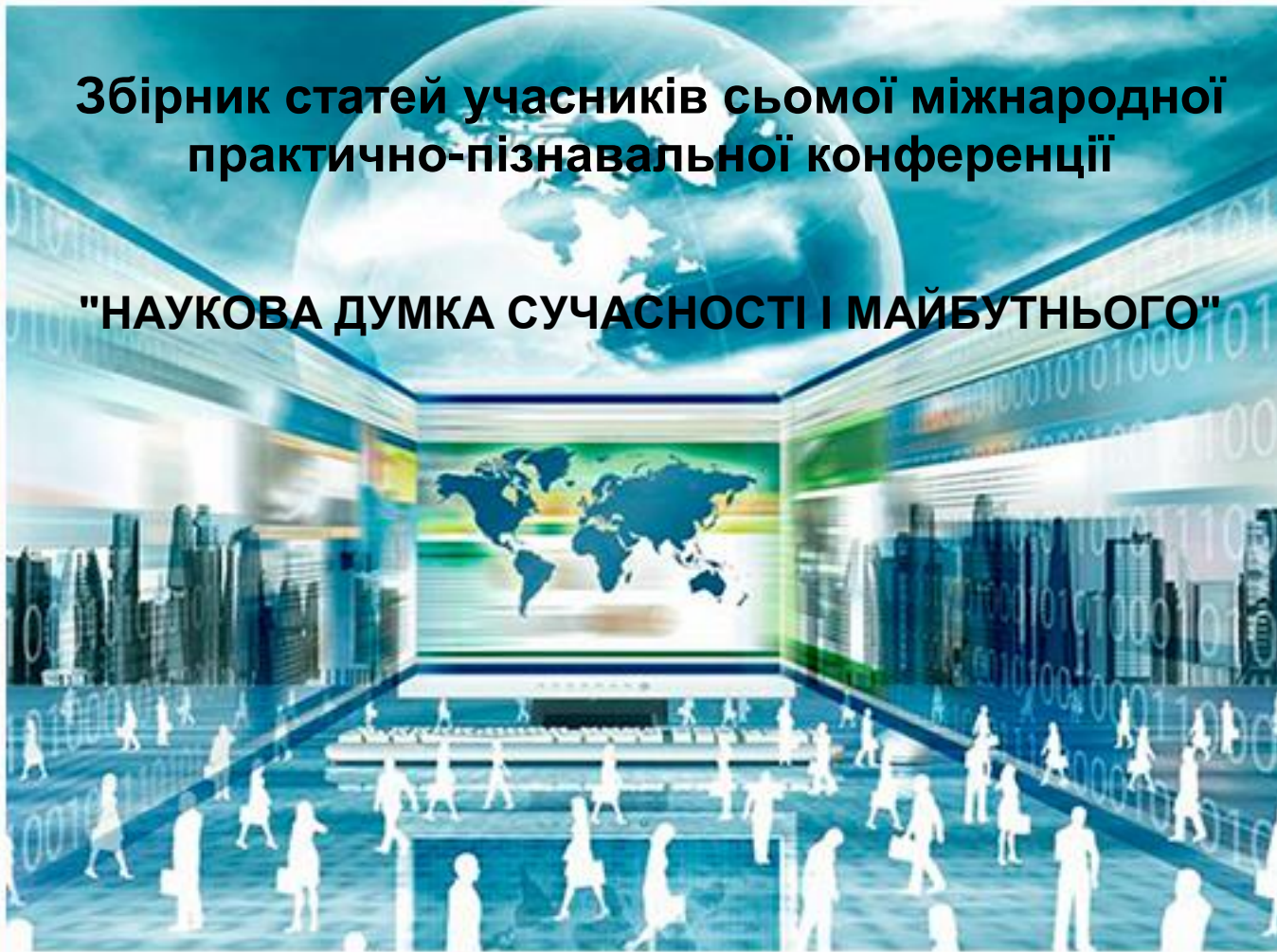
naukam.triada.in.ua

НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ

Громадське об'єднання «ВЕКТОР ПОШУКУ»

**Збірник статей учасників сьомої міжнародної
практично-пізнавальної конференції**

"НАУКОВА ДУМКА СУЧАСНОСТІ І МАЙБУТНЬОГО"

Дніпро, 2016

ЗМІСТ

Галузь «Педагогічні науки»:

Дригач Т.Г. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВНЗ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА	3
Матіяш В.В. ДЖЕРЕЛА ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА ЯК ЗАСОБУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	8
Славопас В.А. ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНІМИ МЕДИЧНИМИ СЕСТРАМИ	12

Галузь «Психологія та педагогіка»:

Дарнобит І.В. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ У РОЗБУДОВІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	15
Хамула Р.Л. ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМ ТИПОМ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ	19

Галузь «Будівництво та архітектура»:

Дячок О.М. ІСТОРІЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДОМІНІКАНСЬКОГО КОСТЕЛУ	22
--	-----------

Галузь «Історія»:

Шологон Л.І. ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РУХУ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ 1848-1914 РР. У ФОНДАХ ЗАРУБІЖНИХ АРХІВНИХ ТА БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ	28
--	-----------

Галузь «Економіка»:

Шишкин А.И. УПРАВЛЕНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧЕСКИМИ ПРОЦЕСАМИ	31
---	-----------

Галузь «Туризмозмологія»:

Мандрика М.А. ТУРИСТИЧНА АНІМАЦІЯ В СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЗАМКАХ НА ПРИКЛАДІ ЗАМКУ «ПАЛАНЮК»	38
--	-----------

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВНЗ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Дригач Тетяна Григорівна

Кандидат педагогічних наук,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради,

Україна, м. Харків

Анотація. У статті розглянуто вплив використання інноваційних технологій на розвиток педагогічної майстерності та фахової компетентності майбутніх викладачів – учасників інноваційних процесів, покращення якісних показників навчальних досягнень студентів. Особливу увагу приділено сучасним інформаційним технологіям, їх можливостям для вдосконалення професійних умінь.

Постановка проблеми. Проблема інноваційного розвитку освіти і освітніх інновацій є актуальною, тому що вона викликає широкий суспільний і науковий резонанс. Інноваційна освітня діяльність передбачає розвиток творчого потенціалу педагогів і стосується не лише створення та поширення новизни, а і зміни у способі діяльності, стилі мислення учасників навчально-виховного процесу. Основною характеристикою інноваційної педагогічної діяльності вищого навчального закладу є підвищення результативності освітнього процесу.

Упровадження й систематичне використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі ВНЗ сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів і викладачів, інтенсифікації навчального процесу, появі стійкої зацікавленості навчанням, підвищенню мотивації пізнавальної діяльності, формуванню потреби в самонавчанні, саморозвитку, умінню самовизначатися в навчальній діяльності; у викладача змінюється позиція, він стає носієм нового педагогічного мислення і принципів педагогіки співробітництва, професіоналом, здатним до проектування і перепроjektування своєї діяльності [4, с. 62].

Аналіз попередніх досліджень. Розвиток технології як педагогічної категорії пов'язаний з працями таких учених, як В. Беспалько, С. Батишев, Б. Гершунський, Л. Гордін, Р. Гуревич, А. Єршов, В. Збаровський, М. Кларин, І. Лернер, Г. Селевко, В. Трайнев, І. Трайнев, Н. Тализіна та ін., які зверталися до вивчення теоретико-методологічних питань і проблем моделювання змісту різних педагогічних технологій і розробки їх основних понять.

Інноваційні технології включають процес інформатизації, який спрямований на створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток педагогічної майстерності майбутнього

викладача, формування вмінь самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну та експериментально-дослідницьку діяльність, а також самостійну обробку навчальної інформації [3, с. 24].

Незважаючи на обшир наукових досліджень, присвячених різним аспектам досліджуваної проблеми, простежується недостатність досліджень, які б ілюстрували системний підхід, щодо вивчення означеної проблеми в сучасних умовах.

Мета статті. Проаналізувати та висвітлити зміст інноваційних освітніх технологій навчання та їх використання у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Одним із шляхів модернізації освітньої системи постає упровадження в навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. *innovacione* - новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства [1, с. 63].

Інноваційну педагогічну технологію розглядають як особливу організацію діяльності та мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес засвоєння, впровадження і поширення нового в освіті.

Інновація педагогічного процесу означає введення нового в мету, зміст, форми і методи навчання та виховання, в організацію спільної діяльності учасників навчального процесу.

Інноваційні технології, що використовуються у системі вищої освіти розглядаються як моделювання викладачем змісту, форм і методів навчального процесу відповідно до поставленої мети з використанням новизни. У практиці навчально-виховної діяльності сучасного ВНЗ використовуються такі технології навчання як: диференційоване, проблемне, контекстне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології, кредитно-модульна технологія, особистісно-орієнтоване навчання тощо.

Сучасним дидактичним пошукам технологій контекстного навчання властиві орієнтація на тісний зв'язок навчання з безпосередніми життєвими потребами, інтересами і досвідом магістрантів. Кожен магістрант є носієм індивідуального особистісного досвіду, який потрібно врахувати і на який необхідно спиратися у процесі професійної підготовки [5, с 117].

Такий підхід до організації процесу професійної підготовки допомагає створити атмосферу професійного компетентного формування, яка перетворює магістранта не лише в суб'єкта пізнання, але й у суб'єкта власного професійно-особистісного розвитку.

Одним з видів застосування сучасних інноваційних технологій навчання в процесі професійної підготовки майбутнього викладача є інформаційні засоби навчання, для успішного і цілеспрямованого використання яких викладачі вищих навчальних закладів повинні знати їх дидактичні можливості та принципи функціонування.

Ефективність застосування сучасних інформаційних технологій у процесі розвитку основ педагогічної майстерності майбутнього викладача забезпечується різноманітністю форм

представленої інформації, високим ступенем наочності; можливістю організації колективної та індивідуальної дослідницької роботи.

Впровадження інноваційних технологій у процес професійної підготовки майбутнього викладача допомагає їм опанувати навчальний матеріал в індивідуальному темпі, самостійно, використовуючи зручні способи сприйняття інформації, що викликає у них позитивні емоції і формує позитивну мотивацію навчання. З метою інтенсифікації професійної підготовки студентів в ВНЗ за допомогою запровадження комп'ютерних презентацій, електронних словників, підручників і посібників; тестових програм, програм-підручників, програм-тренажерів, словників, довідників, енциклопедій, відеоуроків, бібліотек електронних наочних посібників, тематичних комп'ютерних ігор та ін., створюється навчальне професійно орієнтоване інформаційне середовище, що сприяє розвитку основ педагогічної майстерності майбутніх викладачів [2, с. 35].

Зміст інформаційно-розвивальних технологій, метою яких є розвиток основ педагогічної майстерності майбутнього викладача, що володіє необхідної системо знань і великим запасом інформації, включає лекційний, семінарські, практичні заняття, самостійне вивчення літератури та ін. Підвищення ефективності лекційних занять досягається використанням системи мультимедійних лекцій, що повинні враховувати індивідуальну, авторську манеру лектора, специфіку навчальної дисципліни, рівень підготовки студентської аудиторії.

Широкі перспективи відкриває використання інформаційних технологій на практичних заняттях. Надзвичайно дієвим засобом навчання є опрацювання теоретичного матеріалу за допомогою презентацій та технологій мейндмепінгу (створення логічних схем). Технічними перевагами інформаційних технологій є використання гіпертекстової інформації, що забезпечує зручний доступ до довідкових даних, глосарію, анімаційних додатків.

Наявність програмних засобів дозволить студентам здійснювати рефлексивну діяльність і усвідомлювати в реальному часі рівень свого професійного прогресу в розвитку основ педагогічної майстерності. Це допомагає диференціювати навчальний матеріал за рінями складності, створювати засобами інтерфейсу позитивний емоційний фон для роботи студента з інформаційними засобами навчання.

Важливою складової педагогічної майстерності є інформаційна культура майбутнього викладача, тобто – уміння продуктивно читати книги, знаходити необхідну інформацію, осмислювати і передавати її користувачам.

Використання інформаційних технологій у цьому контексті сприятиме розвитку не лише більш високого рівня мотивації майбутнього викладача, його критичного мислення, а й формуванню телекомунікаційного співтовариства, реалізації активних форм конструктивної комунікативної взаємодії [6, с. 172].

Розвитку інформаційної культури сприяє самостійна та науково-дослідницька робота студентів, яка потребує індивідуального підходу і позначається у сформованому індивідуальному стилі їх професійної діяльності. Продуктивними методами такої роботи є виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, таких як наукова доповідь, що уявляє собою публічно виголошене повідомлення, розгорнутий виклад певної наукової проблеми.

Однією з важливіших складових навчального процесу у вищому навчальному закладі – це науково-дослідницька діяльність студентів, що включає підготовку наукових доповідей, статей, тез, написання рефератів, курсових, дипломних та інших робіт. Поява мережних засобів зв'язку та всесвітньої мережі Інтернет сприяє впровадженню у процес професійної підготовки майбутнього викладача проблемно-дослідницьких комп'ютерних методів навчання. Серед них можна назвати проектну технологію навчання, що допомагає студентам самостійно вирішувати професійні задачі з обов'язковою презентацією та захистом результатів своєї наукової роботи [8, с. 94].

Отже, науково-дослідницька робота студентів є невід'ємною складовою застосування інформаційних технологій і сприяє розвитку інформаційної компетентності та основ педагогічної майстерності майбутнього викладача. У процесі наукової діяльності майбутній викладач отримує знання, що складають інформативну основу евристичної діяльності, опановує способи і педагогічні дії, що визначають операційну основу пошукової пізнавальної діяльності, отримує досвід інформаційної діяльності у сфері програмного забезпечення, а також досвід взаємин «людина-комп'ютер».

Висновки. Інноваційна освітня діяльність – це складний процес, що потребує умілого, конструктивного управління. Впровадження інноваційних педагогічних технологій суттєво змінює освітній процес, що дозволяє вирішувати проблеми розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, диференціації, гуманізації, формування індивідуальної освітньої перспективи.

У сучасному процесі навчання мають використовувати як традиційні, так і інноваційні методи навчання, які не менш дієві, а в інших випадках без них просто не обійтися. Потрібно, щоб вони були у постійному взаємозв'язку і доповнювали один одного. Ці два поняття мають існувати на одному рівні.

Підсумовуючи, можна відмітити, що при впровадженні інноваційних технологій в педагогічний процес освітньої системи ВНЗ спостерігається зростання педагогічної майстерності та фахової компетентності майбутніх викладачів – учасників інноваційних процесів, покращення якісних показників навчальних досягнень студентів. Водночас модернізується регіональна система освіти в цілому, простежується розвиток ВНЗ на основі пошуку, розроблення, освоєння та реалізації інноваційних педагогічних технологій;

забезпечується науково-методичний супровід розвитку навчального закладу. На рівні особистості фахівця відслідковується формування сучасного стилю мислення з його характерними ознаками: креативністю, системністю, гнучкістю, динамізмом, перспективністю, об'єктивністю, концептуальністю тощо.

Список використаної літератури

1. Буга Н.Ю. Становлення наукової та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах / Н.Ю. Буга // Економіст. – 2006. – № 9. – С. 60–64.
2. Галиця І.О. Інноваційні механізми активізації педагогічного і наукового процесів / І.О. Галиця // Вища школа. – 2011. – № 7/8. – С. 31–37.
3. Гречаник Б.В. Інноваційний потенціал вітчизняних ВНЗ: особливості та проблеми його формування / Б.В. Гречаник // Інвестиції: практика та досвід. – К., 2010. – №11. – С. 24–27.
4. Гуревич Р.С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в підготовці майбутнього фахівця / Р.С. Гуревич // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К., 2002. – № 4. – С. 61–68.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 218 с.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
7. Коваль Т.І Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: Навч.-метод. посібник / Т.І. Коваль. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
8. Кошечко Н.В. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник / Н.В. Кошечко. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – 115 с.

**ДЖЕРЕЛА ПЕДАГОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА ЯК ЗАСОБУ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ**

Матіяш Валентина Василівна
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

***Анотація:** обґрунтовується сутність та особливості педагогічного краєзнавства як засобу підготовки майбутніх учителів. Визначаються джерела педагогічного краєзнавства та подається їх коротка характеристика.*

***Abstract:** justified by the nature and characteristics of pedagogical region ethnography as a means of training future teachers. Identify sources of local history teacher and submitted their brief description.*

***Ключові слова:** краєзнавство, педагогічне краєзнавство, джерела, взаємозв'язок.*

Одним із пріоритетних напрямків сучасної освіти України є навчання та виховання на основі громадянськості, патріотизму, національної гідності. Провідні Державні національні програми («Освіта України XXI століття», «Учитель» та ін.) орієнтують учительську громадськість на формування гармонійно розвиненої людини, патріота, громадянина своєї Батьківщини, що забезпечується знанням її історії, культури з перших років навчання у школі. Одним із засобів формування цих знань є цілеспрямована краєзнавча робота з учителем, для реалізації якої вчителю необхідно володіти певною методикою – педагогічно-краєзнавчими знаннями, вміннями та навичками.

Однак, систематична робота у вузах України з підготовки майбутніх учителів початкових класів з цього напрямку професійної діяльності достатньо не проводиться. Однією з причин, що гальмує цей процес є неповна педагогічно-краєзнавча інформаційна база.

Аналіз останніх наукових досліджень дозволяє виділити такі напрями вивчення цього питання: методика збору краєзнавчого матеріалу і його використання в навчальному процесі (І. Безкорвайний, Д. Коцюба, Н. Рубанова, М. Ямницький); організація краєзнавчої діяльності особистості (М. Ахметзянова, Н. Котович, А. Солдатенкова); підготовка майбутніх учителів до краєзнавчої роботи (Т. Міщенко, Є. Павленко, В. Романенко).

Цілком логічно виникає потреба звернутися до ретельного вивчення педагогічного краєзнавства не лише як феномену, але і в якості ефективного засобу професійної підготовки

вчителя через вагомі потенційні можливості в цьому плані, пов'язані з регіональною своєрідністю педагогічних здобутків.

Завдання статті: уточнити і науково обґрунтувати сутність поняття «педагогічне краєзнавство»; з'ясувати джерела педагогічного краєзнавства.

Відомо, що різновидом краєзнавчої роботи є педагогічне краєзнавство. На думку дослідників А.Л. Ламашова та В.І. Наумова, педагогічне краєзнавство «вивчає (як в історичному плані, так і в сучасному зрізі) місцеві особливості освіти, систему народної освіти, педагогічний процес у місцевих навчальних закладах, педагогічну творчість, творчу діяльність особистостей, практичну діяльність, яка прив'язана до певного регіону чи конкретної національності» [3. с 37]. Отже, йдеться про те, що педагогічне краєзнавство також включає роботу з різноманітних напрямів краєзнавства, але лише за умови, якщо це здійснюється педагогом і з педагогічною метою. Педагогічна мета - основна ознака педагогічного краєзнавства.

Науковий інтерес викликає проблема джерельної бази педагогічного краєзнавства як засобу підготовки майбутніх учителів.

У процесі анкетного опитування майбутніх фахівців ми з'ясували, що джерелами педагогічно-краєзнавчої компетентності педагогів виступають: підручники, посібники, методичні рекомендації, передовий педагогічний досвід – 81% респондентів; періодична преса, етнопедагогіка – 12%; праці педагогів минулого – 7% респондентів.

Дані опитування засвідчують обмежену педагогічно-краєзнавчу поінформованість майбутніх фахівців.

Спираючись на нагромаджений науковий фонд із проблеми та на визначення педагогічного краєзнавства як науки про закономірності навчання та виховання молодого покоління на базі використання місцевого педагогічного матеріалу, конкретизуємо джерела педагогічного краєзнавства. Ними виступають:

1. Праці прогресивних педагогів минулого, що представляють собою систему педагогічних факторів, які викладені з певних соціально-політичних і філософських позицій та з точки зору завдань, що стоять перед суспільством.

2. Монографії і праці сучасних педагогів і педагогів-класиків, із яких краєзнавці-дослідники можуть черпати цінний матеріал для ефективного вирішення проблем навчання та виховання.

3. Шкільні посібники та підручники різних років та періодів. Їх можна назвати своєрідними письмовими джерелами. Вони - важливий канал, через який впроваджуються в практику навчання домінуючі в певний час педагогічні концепції та погляди. Навчальні книги допомагають дослідникам виявити виховний характер навчання, прийоми самостійної роботи учнів тощо.

4. Підручники і навчальні посібники з педагогіки, психології, різних методик. Вони відображають педагогічний процес на минулих етапах і на етапі сьогодення, знайомлять нас не тільки з філософськими і педагогічними поглядами автора, але і з досягненнями педагогічної науки певного періоду, з творчими пошуками окремих педагогів та методистів.

5. Соціологічні матеріали. Найбільший інтерес для педагогічного краєзнавства мають дослідження:

а) пов'язані насамперед із вивченням дітей та молоді (їхньої поведінки, життєвих поглядів, прагнень і т.д.) і, частково, дорослого населення;

б) провідної ролі соціального середовища у формуванні підростаючого покоління (ролі кіно, радіо, телебачення, літератури тощо);

в) пов'язані з поведінкою, що відображає умови життя населення в суспільстві, сім'ї, з проблемою вільного часу, з економічними проблемами народної освіти та ін.

6. Мемуарна та епістолярна література. В цих описах можна побачити багато такого, що виходить за рамки чисто особистого. Педагог-дослідник може виявити особливості виховання, навчання, взаємодії учнів та вчителів, шкільного самоуправління, характерні для певного часу.

7. Періодична преса. Вона цікава тим, що в ній відображається сучасна практика навчання та виховання, стан і розвиток педагогічної науки, описуються гострі проблеми, передовий досвід виховання у школі, сім'ї, громадських організаціях.

8. Художня література. Використовуючи зразки художньої літератури, педагог-краєзнавець може з великою переконливістю показати педагогічні явища сучасності, розкрити особистість учителя, вихователя, учня, досвід сімейного виховання.

9. Законодавчі та інші правові матеріали з питань народної освіти (збірники розпоряджень, наказів, постанов, що прийняті не тільки Міністерством народної освіти, але й місцевими радами народних депутатів).

10. Поточна документація. Це найбільш достовірне джерело, в якому відображений передовий досвід роботи.

11. Архівні документи (архіви з народної освіти та добір важливих матеріалів з питань виховання, навчання та освіти). Вони розкривають хід розвитку народної освіти та педагогічної науки, є джерелом наукових досліджень, сприяють вирішенню практичних завдань народної освіти.

12. Досвід передових колективів та окремих учителів. На наш погляд, із багатьох шляхів використання досвіду шкіл та вчителів можна виділити два основних. Один з них, найбільш доступний, - використання досвіду, що відображений у різного роду друкованих виданнях та документах. Другий, більш важкий, але особливо цінний, - вивчення досвіду шляхом спостереження і наступної бесіди із учителями.

13. Дитяча творчість. Сюди відносять вивчення можливостей кожного учня, рівня його вихованості, індивідуальних нахилів, здібностей, успіхів у навчанні.

14. Народна педагогіка, що є складовою частиною загальнолюдської культури. Розвиваючись разом із розвитком суспільства, вона має вплив на формування педагогічної науки.

15. Речові джерела, до яких мають відношення вчитель, студент, учень у процесі роботи, навчання, життя.

16. Технічні засоби педагогічної діяльності: діафільми, матеріали, зняті на кіноплівку, призначені для передач по телебаченню, грамплатівки, магнітофонні записи, матеріали для навчальних машин різних типів і систем.

Крім традиційних джерел, на які спираються в наукових дослідженнях, сюди доцільно віднести і сценарії навчальних фільмів чи кінофрагментів, телевізійних передач, знятих на кіноплівку, анотації і монтажні листи до фільмів, опис окремих фотодокументів, сценарії і записи телепередач, знятих на відеоплівку, радіопередач, текстів грамзаписів.

Зазначимо, що вищезазначені джерела педагогічного краєзнавства взаємозв'язані, взаємообумовлені, взаємозалежні.

Дослідження не вичерпали всіх аспектів проблеми. Майбутні знахідки вбачаємо у технології формування банку педагогічно-краєзнавчої інформації.

Література:

1. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм / М.П.Крачило. – К., Вища школа, 1994. - 190 с.
2. Милонов Н.А. Литературное краеведение / М.А.Милонов -М.: Просвещение, 1985. - 192 с.
3. Роль педагогического краеведения в профессиональной подготовке учителя. - Алма-Ата: Мектеб, 1986. - 128 с.
4. Романько В.И. Краеведение в системе вузовской подготовки учителя литературы. Дис. канд. пед. наук. 13.00.01 / В.И. Романько – К., 1992. - 163 с.

**ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ КОМП'ЮТЕРНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНІМИ МЕДИЧНИМИ СЕСТРАМИ.**

Славопас Віта Анатоліївна

Науковий співробітник

Приватний вищий навчальний заклад «Медичний коледж»

Україна, м. Тернопіль

В статті висвітлені деякі дидактичні принципи навчання в вищій школі. Описано застосування цих принципів при вивченні комп'ютерних технологій майбутніми медичними сестрами у медичному коледжі. Дано рекомендації щодо організації навчального процесу майбутніх медичних сестер при вивченні комп'ютерних технологій.

Комп'ютерні технології, медична сестра, медичний коледж, дидактичні принципи, вища школа.

Вивчення комп'ютерних технологій майбутніми медичними сестрами визначається соціально-економічними потребами та можливостями суспільства. На сьогоднішній день існує протиріччя між зростаючими потребами системи охорони здоров'я в спеціалістах-медиках, які володіють сучасними комп'ютерними технологіями та відсутністю необхідних знань, вмінь та навиків в цій сфері в випускників медичних коледжів.

Процес навчання в сфері комп'ютерних технологій в медичному коледжі повинен здійснюватися на основі обґрунтованих і перевірених практикою дидактичних принципів, зумовлених закономірностями та завданнями освіти. Принципи навчання – це положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи.

У навчальному процесі вищої школи дотримуються загально-дидактичних і специфічних принципів навчання. До загально-дидактичних принципів навчання належать:

1. Принцип науковості. Його сутність полягає в тому, що знання, положення та закони, які вивчаються, повинні бути науково правильними. Вимоги науковості стосуються організації та проведення навчальних заходів, тобто методичного боку дидактичного процесу. Реалізація цього принципу забезпечується дотриманням таких педагогічних правил: вибір навчального матеріалу з врахуванням останніх досягнень науки; показ сьогоднішніх наукових здобутків; викладання навчального матеріалу з позицій останніх досягнень науки й техніки [1].

Цей принцип дуже актуальний при вивченні комп'ютерних технологій, оскільки на сьогоднішній день спостерігається висока динаміка розвитку та впровадження у практичну діяльність сучасних засобів обробки інформації, відбувається постійне удосконалення параметрів комп'ютерного та програмного забезпечення. Це ставить вимоги перед викладачами

щодо постійного оновлення та вдосконалення методичного забезпечення навчального процесу у медичних сестер, розширення навчально-методичних комплексів дисциплін, створення електронних навчальних посібників, розробка мультимедійного забезпечення лекцій

2. Принцип системності та послідовності. Він зорієнтований на системне та послідовне викладання та вивчення навчального матеріалу [1].

Вивчення комп'ютерних технологій медичними сестрами повинно відбуватися протягом усього періоду навчання та під час проходження практики. Проте, підготовка майбутніх медичних сестер до застосування комп'ютерних технологій здійснюється лише на II курсі при вивченні дисципліни «Основи медичної інформатики». Тому організація підготовки до застосування комп'ютерних технологій середнім медичним персоналом в медичному коледжі повинна здійснюватися шляхом використання комп'ютерних технологій не тільки при вивченні «Основ медичної інформатики», але і дисциплін циклу професійно-практичної підготовки в процесі теоретичного навчання, а також в період проходження практики. Рекомендуємо організацію факультативі та гуртків з вивчення комп'ютерних технологій в медицині протягом усього періоду навчання [3].

3. Принцип доступності. Успішність та ефективність навчання визначаються відповідністю його змісту, форм і методів віковим особливостям студентів, їх можливостям. Реалізація цього принципу передбачає дотримання правил: від простого – до складного, від відомого – до невідомого, від близького – до далекого, а також врахування рівня розвитку студентів, їх індивідуальних особливостей [1].

При вивченні дисципліни «Основи медичної інформатики» студенти знайомляться з персональним комп'ютером і різноманітними прикладними програмами, які необхідні для ефективного використання персональних комп'ютерів у навчальному процесі, науковій і професійній діяльності, для подальшого отримання необхідних знань, з найпоширенішими питаннями сучасних комп'ютерних технологій, пов'язаних з медико-біологічними, клінічними та профілактичними проблемами. В подальшому, в процесі вивчення клінічних дисциплін студенти повинні більш детально вивчати застосування комп'ютерних технологій в лікувально-діагностичному процесі, знайомитись з роботою різноманітних медичних приладів [3].

4. Принцип зв'язку навчання з життям. Він ґрунтується на об'єктивних зв'язках науки і виробництва, теорії і практики. Теоретичні знання є основою сучасної продуктивної праці, яка конкретизує їх, сприяє міцному, свідомому засвоєнню [1].

В умовах інформатизації суспільства дуже важливим є використання в навчально-виховному процесі медичних закладів сучасних комп'ютерних технологій навчання з метою формування інформаційної культури студентів, набуття ними навиків роботи з комп'ютером та комп'ютерними програмами.

Для дотримання принципу зв'язку навчання з життям потрібно, щоб під час проходження підсумкової, виробничої та переддипломної практик студенти також мали змогу ознайомитись з комп'ютерними технологіями, які застосовуються в державних та приватних лікувально-профілактичних закладах. Це має бути відображено в програмах практик, а також включено в індивідуальні щоденники студентів, з якими вони працюють під час практики.

Керівник підсумкової, виробничої практик з числа викладачів та працівників лікувально-профілактичних установ повинні контролювати проходження практики студентам і надавати можливість майбутнім медичним сестрам знайомитися з принципами роботи сучасного медичного обладнання в умовах клініки [2].

5. Принцип наочності. Цей принцип ґрунтовно розроблений у дидактиці середньої школи і широко застосовується у педагогічному процесі вищої школи. Дотримання його сприяє свідомому, активному сприйманню, осмисленню і засвоєнню матеріалу, виховує спостережливість, формує новий соціальний досвід [1].

Для реалізації цього принципу при вивченні комп'ютерних технологій майбутніми медичними сестрами, викладачі повинні володіти технічними засобами навчання, використовувати навчальні відеоролики, мультимедійні презентації. Комп'ютерні технології повинні бути спрямовані на досягнення цілей інформатизації навчання.

Медичні коледжі повинні тісно співпрацювати з приватними медичними центрами, які значно краще забезпечені сучасними медичними приладами, Це дасть змогу викладачам проводити практичні заняття в умовах клініки, демонструючи студентам роботу сучасного медичного обладнання.

6. Принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок. Реалізація цього принципу передбачає: повторення навчального матеріалу за розділами і структурними смисловими частинами; запам'ятовування нового навчального матеріалу в поєднанні з пройденим; активізацію студентів під час повторення [1].

При вивченні сучасних комп'ютерних технологій, важливо, щоб протягом усього процесу навчання студенти постійно знайомились з новими комп'ютерними технологіями в медицині, та повторювали вивченні попередньо. Для цього в методичних розробках має бути проведена чітка міждисциплінарна інтеграція між дисциплінами природничо-наукового циклу та циклу професійної підготовки. При вивченні клінічних дисциплін студенти повинні не тільки теоретично знайомитись з принципами роботи сучасних медичних приладів, а й вчитися ними користуватися практично.

Організація підготовки майбутніх медичних сестер в медичному коледжі до застосування комп'ютерних технологій повинна базуватися на принципах навчання у вищій школі та здійснюватися шляхом комплексного впливу комп'ютерних технологій на всі суб'єкти педагогічної системи при умові використання комп'ютерних технологій для організації

навчального процесу не тільки при вивченні «Основ медичної інформатики», але і спеціальних професійних дисциплін в процесі теоретичного навчання, а також в період проходження практики.

Література:

1. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. / М. М. Фіцула. - К. : Академвидав, 2006.
2. Гараничева С.Л./ Теория и практика подготовки студентов медицинских вузов к применению информационных технологий (монография) - Витебск: ВГМУ, 2004.
3. Ратушняк Д.Ю. Непрерывное сопровождение информационной подготовки студентов медицинского колледжа / Новый университет. 2013. № 9.

Галузь «Психологія та педагогіка»:

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ У РОЗБУДОВІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Дарнобит Ірина Василівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Місто Івано-Франківськ

Кардинальні зміни в політичній, економічній, духовній сферах нашого суспільства спричиняють за собою радикальні зміни в психології, ціннісних орієнтаціях і вчинках людей.

Поняття ціннісних орієнтацій було введено в післявоєнну соціальну психологію як аналог філософського поняття цінностей, однак чітке концептуальне розмежування між цими поняттями відсутнє. Але відмінності були або за параметром «Загальне – індивідуальне», або за параметром «реально діюче – рефлекторно свідоме» залежно від того, визнавалася чи наявність індивідуально-психологічних форм існування цінностей, відмінних від їх присутності у свідомості.

Ціннісні орієнтації – важлива складова структури особистості, яка має у своїй основі мотиваційний, когнітивний, емоційний та оціночний компоненти. За своєю природою вони гнучкі, вільно обираються, а тому, відповідно, всесторонньо враховують індивідуальні інтереси та потреби людини, зв'язок між особистістю та суспільством, інститутами соціалізації, культурою, цінностями. Ціннісні орієнтації – це елементи внутрішньої структури особистості,

які формуються і закріплюються життєвим досвідом індивіда у процесах соціальної адаптації та соціалізації. Вони відділяють значуще для окремо взятої особистості від несуттєвого через сприйняття чи не сприйняття певних цінностей. Цінності ж, у свою чергу, усвідомлюються як певна основа для сенсу та мети життя, а також визначають засоби реалізації останніх.

В австрійській психологічній школі (А. Мейнонг, Х. Еренфельс, І. Крейбіг) цінності розуміються як виключно суб'єктивний феномен. За Х. Еренфельсом, цінність об'єкта визначається його бажаністю, яка, у свою чергу, визначається можливістю отримання задоволення. Ієрархія цінностей, таким чином, вибудовується виходячи зі здатності об'єктів приносити задоволення або незадоволення. А. Мейнонг зводить поняття цінності до можливості переживання якогось суб'єктивного «почуття цінності» [5, с. 10].

Ціннісні орієнтації – це важливі елементи структури особистості. Вони реалізуються у спрямованості інтересів і потреб особистості на певну ієрархію життєвих цінностей, у схильності надавати перевагу одним цінностям і заперечувати інші. У спілкуванні та взаємодії орієнтації тісно пов'язані з пізнавальними та вольовими особливостями комунікативного процесу, де утворюють змістовий аспект спрямованості особистості і виражають її готовність, внутрішню основу ставлення до дійсності.

Психологічний аспект ціннісних орієнтацій, як одного з структурних компонентів спрямованості особистості, тісно пов'язаний з дослідженням її внутрішнього світу, суспільної поведінки, спрямованої на засвоєння і відтворення цінностей життя і культури. Психологічна структура особистості може бути охарактеризована як єдність, взаємозв'язок трьох основних сторін психологічної реальності: діяльності, свідомості і особистісної сфери (остання визначається, перш за все, такими компонентами, як спрямованість і самосвідомість особистості). Послідовне здійснення цілісного підходу при аналізі особистості привело до виокремлення важливої узагальненої форми фіксації особистісного досвіду – «цінності», яка характеризується як єдність спрямованості особистості, окреслення для неї певної сторони дійсності, певних відношень і усвідомлення у зв'язку з цим свого «Я».

Е. Фромм у своїй теорії особистості виокремлює різні типи соціального характеру, приналежність до якого і визначає спрямованість особистості на відповідну систему цінностей [6, с. 24].

Передумовою громадянського становлення є соціалізація особистості. Соціалізація особистості та її громадянське становлення у психологічно-педагогічному аспекті розглядається як поетапне розгортання системи її соціальної життєдіяльності, кожна фаза якої позначається зміною провідного різновиду діяльності, яка має такі ознаки: у її формі виникають і всередині якої диференціюються інші, нові види діяльності; у ній формуються, або перебудовуються окремі психічні процеси; від неї залежать основні психологічні зміни особистості в певний період часу.

Ще однією сферою формування громадянської спрямованості особистості є розвиток її самосвідомості. Головною характеристикою самосвідомості, є розуміння і сприйняття особистістю самої себе як певної цілісності, у визначенні власної ідентичності. Самосвідомість спрямована на пізнання внутрішнього світу суб'єкта і його стосунків з об'єктивною дійсністю і проявляється в самопізнанні, самоаналізі, самооцінці. На цій основі усвідомлюється рівень знань, досвіду і характер можливостей, які є базою для вироблення принципів пізнавальної і практичної діяльності, життєвої позиції, постановки життєвих цілей і способів їх здійснення.

Формами прояву громадянської спрямованості є потреби, мотиви, інтереси, ідеали, переконання та світогляд, причому потреби є основою спрямованості. Тому без аналізу потреб не можна зрозуміти спрямованість як ієрархію мотивів, що склалася та виражається у стійкому домінуванні одних мотивів над іншими. Потреби, як система усвідомлених чи неусвідомлених спонукань, характеризуються відносною стійкістю та сталістю, тоді як окремі мотиви можуть бути тимчасовими перехідними утвореннями.

Динаміку спрямованості особистості у найзагальнішому вигляді можна представити таким чином: на базі різних елементарних потреб у людини з'являються потяги, які з часом усвідомлюються і переходять у бажання. Задоволення потягів, бажань пов'язане з проявом волі і емоційними процесами, при цьому потреба спочатку проявляється як емоційний стан, потім міцнішає, узагальнюється, усвідомлюється і стає мотивом діяльності. Одночасно потреби стають формою прояву спрямованості. Задоволення гностичних, у тому числі і професійно-пізнавальних інтересів призводить до активізації пізнавальної діяльності.

Спрямованість особистості за своїм змістом є багатогранною. Однією з провідних змістовних сторін спрямованості особистості є громадянська спрямованість. Під громадянською спрямованістю особистості слід розуміти активне залучення до соціальної діяльності, її суміжних компонентів, перш за все: культуротворчість; безкорисливий інтерес та задіяність у громадських справах; наявність потреб та бажань діяти спільно; розуміння цілей та завдань громадянської активності.

Інтереси, ідеали, установка, переконання, погляди виступають як особистісна характеристика, як критеріальний показник стійкості громадянської спрямованості студента. При формуванні громадянської спрямованості слід враховувати те, що, по-перше, громадянська спрямованість особистості може виникати і без наявності цілеспрямованого формування, тобто бути викликана життєвою необхідністю; по-друге, без наявності сформованого світогляду не може бути жодної свідомої соціальної залученості, навіть виконання найпростіших безкорисливих дій; по-третє, усі студенти у своїй соціальній задіяності знаходяться на різних рівнях спрямованості, тому слід підходити до її формування поетапно. При визначенні сформованості громадянської спрямованості особистості слід враховувати, що одні студенти характеризуються лише допитливістю, інші відзначаються вибірковою спрямованістю на

окремі зазвичай цікаві для них сторони процесу. Серед усіх можна виокремити групу студентів, які характеризуються розвинутим інтересом до соціальної задіяності з дитячого віку, позитивною мотивацією, пізнавальними потребами та активністю, часто через сімейну приналежність до певних соціальних сфер.

Формування ціннісних орієнтацій – складний і тривалий процес, що припускає наукове знання психологічних механізмів, які лежать в основі ціннісних орієнтацій, і умов їх розвитку. Вивчення психологічних особливостей формування ціннісних орієнтацій доцільно вести з позиції системного підходу, що дозволяє розглянути їх як результат процесу взаємодії людини зі світом. За змістом цінності можна розглядати як загальну спрямованість особистості на те, що для неї в житті є значущим і важливим [4].

Значних трансформацій і радикальних змін зазнають ціннісні орієнтації та вчинки людей, що особливо яскраво виражено в молоді, в період кардинальних змін в політичній, економічній, суспільній і духовній сферах нашого суспільства. Особливу гостроту і інтерес набуває сьогодні вивчення змін, що відбуваються в свідомості сучасної молоді, оскільки саме у них відзначається неминуча переоцінка цінностей [3]. З огляду на це цінності стають метою і основою виховання. Вивчення протиріч між цінностями поколінь, виявлення цінностей різних соціальних груп, створення науково обґрунтованої прагматичної школи – це основні напрями наукового пошуку [1]. Це має допомогти зрозуміти закономірності взаємодій різних суспільних груп та впливи макросоціальних змін і психологічних феноменів свідомості особистості і соціальних груп, виявити значущі тенденції в історичних змінах ціннісних орієнтацій. Молодь як детектор пріоритетів соціального розвитку, може допомогти зрозуміти, чим зумовлюється соціальна поведінка особистості і групи на рівні не стільки окремих вчинків в конкретних соціальних ситуаціях, скільки більш тривалих поведінкових програм, направлених на досягнення віддалених цілей. Водночас важливим залишається й розуміння для молоді структури життєвих цінностей, яка зазнає найменших змін в умовах соціально-економічних трансформацій. Ця підструктура умовно може бути позначена як ядро ціннісної свідомості даної соціальної групи. Це дає можливість спрогнозувати як зміни в суспільстві можуть впливати на формування ціннісних орієнтацій особистості у подальшому [2].

Особистість у процесі соціалізації та формування громадянськості набуває ряд соціальних та громадянських якостей, формується тип соціального мислення, система соціальних установок, громадянська позиція. Світогляд, знання, почуття, моральні установки та життєвий досвід особистості є тим ґрунтом, на якому формуються переконання. Наявність у людини певних переконань свідчить, що вона впевнена у своїй правоті, свідомо обрала свій життєвий шлях, займає активну громадянську позицію, розуміє суть та наслідки своєї діяльності, поведінки та вчинків.

Література:

1. Ананьев Б. Г. Избранные труды: В 2-х т / Б. Г. Ананьев. – Т. 1. – СПб: изд. санкт-петербургского гос. ун-та, 2007. – 232 с.
2. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности / В. Г. Асеев. – М.: Мысль, 1976. – 158 с.
3. Асмолов А. Г. Психологія особистості: Підручник / А. Г. Асмолов. – М.: Из МГУ, 1990. – 367 с.
4. Леонтьев Д. А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени / Д. А. Леонтьев // Психологическое обозрение. – 1998. – № 1. – С. 13-25.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. / С. Л. Рубинштейн – СПб.: ЗАО Изд-во «Питер», 1999. – 720с.
6. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: [Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / С. Д. Смирнов. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 304 с.

**ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМ ТИПОМ АКЦЕНТУАЦІЙ
ХАРАКТЕРУ**

Хамула Руслана Леонідівна

Студентка магістратури

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Неможливо уявити собі розвиток людини, саме існування індивіда як особистості, його зв'язок з суспільством за межами спілкування з іншими людьми. Історичний досвід та повсякденна практика свідчать про те, що повна ізоляція людини від суспільства призводить до повної втрати людської особистості, її соціальних якостей і властивостей.

Спілкування включає в себе все різноманіття духовних і матеріальних форм життєдіяльності людини, і є її насущною потребою. В різні періоди життя ставлення до спілкування та його вагомості істотно відрізняється. З перших років життя, коли людина починає говорити, виникає потреба в розумінні інших, вмінні спілкуватись з однолітками та старшими людьми. З часом окрім потреби розуміти інших виникає й потреба у висловлюванні, вмінні донести свої думки зрозумілим, доступним чином. Але різні рівні комунікативних можливостей людей можуть спричиняти непорозуміння в спілкуванні, особливо у різних вікових категорій.

Головна ознака, за якою люди відрізняються один від одного, є їх характер. Він втілює та інтегрує в собі всю духовну та фізичну сутність індивіда – його особистісні цінності – і має для людини вирішальне значення. Характер – це каркас особистості, в який входять найбільш виражені і тісно взаємопов'язані властивості особистості, які чітко проявляються в різних видах діяльності.

Характер це дуже складна категорія психологічного аналізу. В процесі життя ті або інші риси характеру можуть зазнавати певні, інколи істотні зміни. Проте риси характеру не можуть змінюватися швидко і легко, так, наприклад, як настрої людини. Зміна характеру - це найчастіше складний і тривалий процес.

Акцентуації – це ті ж самі індивідуальні риси характеру, але з тенденцією до яскравої вираженості. Ступінь прояву акцентуації може бути різною – від легкої, помітної лише найближчому оточенню, до яскравої, коли різко порушуються взаємовідносини з оточуючими людьми. У випадку сильного прояву вони накладають відбиток на особистість і, врешті-решт, можуть набути патологічного характеру, що руйнує структуру особистості.

Зазвичай акцентуації розвиваються в період становлення характеру і згладжуються з дорослішанням. Особливості характеру при акцентуації можуть виявлятися не постійно, а лише в деяких ситуаціях, в певній обстановці, і майже не виявлятися в звичайних умовах. Соціальна дезадаптація при акцентуації або зовсім відсутня, або буває нетривалою.

Дослідження в галузі акцентуацій характеру активно почали проводитись ще в XIX ст. і досі не втрачають своєї актуальності. Найпопулярнішими в наш час є типології акцентуацій характеру А. Лічко та К. Леонгарда. Акцентуація характеру за К. Леонгардом – це перебільшений розвиток окремих рис характеру в шкоду іншим, в результаті чого погіршується взаємодія з оточуючими людьми. Він виділив дванадцять типів акцентуації. За своїм походженням вони мають різну локалізацію.

До темпераменту, як природного утворення, Леонгардом були віднесені типи: гіпертимний, дистимічний, афективно-лабільний, екзальтований, тривожний, емотивний. До характеру, як соціально-зумовленого утворення, він відніс типи: демонстративний, педантичний, застрягаючий, збудливий.

До особистісного рівню були віднесені типи: екстравертований та інтровертований.

За рахунок індивідуально-психологічних особливостей, таких як акцентуації характеру, неадекватна самооцінка, порушення емоційно-вольової та емоційно-комунікативної сфери, можуть виникнути стійкі форми психосоціальної дезадаптації. Юнаки з гостро вираженою акцентуацією характеру складають групу підвищеного ризику розвитку розладів психічного здоров'я у зв'язку з їх вразливістю до певних згубних впливів середовища або психічних травм.

Важко з'ясовані поведінкові реакції в період ранньої юності можуть бути наслідком загострень акцентуацій характеру. Якщо раніше акцентуації вважалися аномалією особистості,

то тепер вони входять в критеріїв норми, оскільки характерні 70% юнаків. В період ранньої юності вони виражаються не настільки різко як в підлітковому віці, але їх прояви дуже різкі за несприятливих емоційних чи суспільно-політичних умов, під впливом сильних зовнішніх подразників.

Юнаки, які пов'язані з гіпертимним типом, в школі, незважаючи на хороші здібності, вміння схоплювати все на льоту, вчать нестійно через непосидючість, недисциплінованість. Вони завжди тягнуться до компанії, погано переносять самотність, серед однолітків прагнуть до лідерства, у виборі знайомств нерозбірливі і легко можуть виявитися в сумнівній компанії. Люблять ризик і авантюри.

Люди циклоїдного типу в дитинстві не відрізняються від однолітків чим справляють враження гіпертимів. З настанням пубертатного періоду може виникнути перша депресивна фаза. Надалі ці фази чергуються з фазами підйому і з періодами рівного настрою.

Лабільний тип в дитинстві не відрізняється від однолітків чи виявляє схильність до невротичних реакцій. Головними рисами є стомлюваність, дратівливість і схильність до іпохондрії. Роздратування, найчастіше виливається на випадкове оточення людей, легко змінюється каяттям і сльозами.

Люди з сенситивним типом з дитинства відрізняються боязливістю. Часто бояться темряви, тварин, бояться залишитися одні, бути замкненими у будинку. Боязкі і соромливі серед сторонніх і в незвичайній обстановці.

Психостенічний тип поруч із деякою боязкістю і лякливою, рано виявляє моторну незручність, схильність до розмірковувань і не за віком «інтелектуальні» інтереси. Головними рисами психостенічного типу є нерішучість, схильність до всякого роду міркуванням, тривожна недовірливість, любов до самоаналізу, легкість виникнення нав'язливих страхів.

Шизоїдний тип в ранньому юнацькому віці може терпіти дріб'язкову опіку в побуті і підкорятися встановленому розпорядку і режиму, але готовий реагувати бурхливим протестом на щонайменшу спробу вторгнутися без дозволу в світ його інтересів, захоплень і фантазій. Добре віддають собі звіт у своїй замкнутості, труднощах контактів з однолітками, нерозумінні оточуючих. Люблять підкреслювати свою незалежність і самостійність.

Лише в частині випадків риси епілептоїдного типу виразно проступають ще в дитинстві. Така дитина може годинами плакати і його неможливо ні втішити, ні відволікти. Головною рисою є схильність до періодів злобно-сумного настрою і пошуків об'єкту, на якому можна зірвати злість. В шкільні роки часто йдуть на конфлікт з суспільним устроєм. У групі бажають встановлювати порядки, вигідні для себе.

Головною рисою істероїдного типу є егоцентризм, ненаситна жага постійної уваги оточуючих до своєї персони, потреба викликати захоплення, шанування. У ранньому юнацькому віці з метою привернути до себе увагу можуть використовуватися порушення

поведінки. Зазвичай представляють себе такими, якими в даний момент можна швидше за все звернути на себе увагу

Нестійкий тип з дитинства відрізняється непослухом, непосидючістю, всюди і у все лізуть, але при цьому боягузливі, бояться покарань, легко піддаються впливу інших. З віком попередні розваги стають не цікавими, тому в період ранньої юності починають шукати більш гострих і сильних відчуттів, в хід йдуть хуліганські вчинки.

При вихованні за типом гіперпротекції з нестійкою акцентуацією розвивається психопатія. Головна риса конформного типу – постійна і надмірна конформність до свого безпосереднього звичного оточення.

Конформні юнаки дуже дорожать місцем у звичній групі однолітків, стабільністю цієї групи, постійністю оточення. Нерідко вирішальним у виборі професії або в обранні місця, де продовжувати навчання, є та обставина, що в той чи інший навчальний заклад поступає більшість товаришів. Слабке місце в конформному характері – непереносимість крутих змін.

Галузь «Будівництво та архітектура»:

ІСТОРІЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ДОМІНІКАНСЬКОГО КОСТЕЛУ

Дячок Оксана МIRONІВНА

Кандидат архітектури, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка

Україна

Тернопіль

***Анотація.** У статті досліджується історія Тернопільського Домініканського храму, пам'ятки архітектури XVIII століття. Показаний вплив соціально-політичних та конфесійних змін на святиню, її значення у суспільних, культурних процесах, роль у популяризації християнських цінностей.*

***Ключові слова:** пам'ятка архітектури, бароко, храм, соціально-політичні процеси, орден Домініканців, орден Єзуїтів.*

Постановка проблеми. Одним із духовних символів Тернополя, його візитівкою є Домініканський костел XVIII століття, пам'ятка архітектури пізнього європейського бароко. За свою довгу історію головна святиня міста він належав різним конфесіям і був у руках

безбожників та попри все сьогодні він живе покликом нового тисячоліття. Про будівництво, розвиток, злеті і падіння храму не збереглося архівних даних, уся його історія вибрана з історико-краєзнавчих хронік, публіцистичної літератури, спогадів очевидців. Тому дослідження історії цієї святині є актуальною.

Метою статті є аналіз історичних передумов будівництва костелу, ймовірного авторства цієї споруди, соціально-політичних процесів на Тернопіллі та їх вплив на святиню.

Дослідження ґрунтується на основі публікацій істориків, архівістів, мистецтвознавців, краєзнавців, журналістів. Серед них – Л.Бойцун [1, 2], О.Глубіш [3, 4], І.Дуда, О.Субтельний [8, 9], Б.Новосядлий, Н. Шподарунок [4], Гордієнко Г [5], О. Шеремета[10], Дідух Т[7], Н. Григоруk [6] та ін.

Виклад основного матеріалу. Перша назва храму — костел святого Вінсента Феррера, збудований у 1749-1779 роках на місці української православної Марійської церкви. Церква була суттєво пошкоджена після татарських нападів.

Власник міста Йосиф Потоцький (1673-1751) заборонив реставрувати православну церкву, а на її місці заснував у 1749 році римо-католицький костел з монастирем[1, 2].

Довідкова література не дає однозначної відповіді – хто був автором проекту. За однією з версій – архітектор Ян де Вітте, відомий голландський майстер, який жив приблизно в 1700 - 1785 роках [2].

Польські дослідники, зокрема, доктор Мечислав Гембарович вважали автором проекту Августа Мошинського[9].

Мистецтвознавець Мечислав Гембарович досліджував та відтворив історію будівництва Тернопільського Домініканського костелу. Первісний план у концепції Мошинського був компромісом між центральною будівлею і прямокутним костелом з головною віссю, на якій знаходився головний вівтар [2].

Згідно з початковим планом Мошинського, фасад мав бути відносно низьким, з трикутним аттиком, мав дві невеликі вежі, великий купол, посаджений на присадкуватому барабані. У початковому плані домінуюча роль належала бані, вежам не надавалось особливого значення [5]. Однак, перемогла традиція польського будівництва, де чітко виділений головний фасад з двома вежами на зразок готичного храму, видовжений у плані. Собор збудований як тринавна базиліка. Поєднання центральної нави овальної форми з бічними навами було сміливим і оригінальним рішенням, яке трапляється лише в не багатьох храмах світу. За характером костел був оборонною спорудою, до нього прибудований монастир. Між монастирем і храмом розташований закритий «італійський» дворик [4].

Головний фасад поділений карнизами на три яруси, його прикрашають дві квадратні в плані вежі з видовженими пірамідальними куполами оригінальної конструкції (збудованими, ймовірно, вже на початку ХІХ століття). Стіни оживляють пілястри з капітелями іонічного

ордеру, сандрики і рокайлеве обрамлення вікон. Масивна овальна баня з люкарнами завершується ліхтарем. Середня нава перекрита напівциркульним склепінням із розпалубками. Бокові нави вдвічі нижчі від головної. У бокових стінах високо розташовані вікна, які освітлюють приміщення.

Внутрішнє оздоблення доповнювали різблені вівтарі, фрески купола відображали важливі події з історії домініканського ордену, виконані відомими майстрами пізнього бароко львів'янами Станіславом Строїнським та Юзефом Хойницьким. Розпис бічної нави був присвячений Богородиці Вервиці – головним атрибутом у Богородичному культі домініканців. Фігури амвону були виконані у стилі рококо. У храмі зберігався чудотворний образ Матері Божої Ружанкової, який щороку у травні поміщали у головному вівтарі. За даними мистецтвознавців, ця ікона тепер зберігається у Домініканському костелі Познаня [9].

Після першого поділу Польщі у 1772 і до 1809 року Східна Галичина була передана під владу Австрії. Тернопіль став центром одного із чотирьох округів Тернопільщини і швидко змінював свій вигляд. Австрійці почали будувати адміністративні будинки, тротуари, відкрили школи з німецькою і польською мовою навчання[9].

У 1809 році у Тернополі кілька разів змінювалась влада. 15 грудня 1809 року російська армія князя С.Голіцина зайняла Тернопільський округ, а тернополяни стали підданими царя Олександра І. Домініканський костел та монастир перебували у занедбаному стані [9].

У 1815 році після укладання таємного союзу Франції, Англії та Австрії царська Росія віддала Галичину Австрії і у липні цього ж року до Тернополя увійшли австрійські війська. 19 вересня 1820 року до міста прибули ченці - єзуїти, серед них професори Єзуїтської колегії, етнографи, отці та брати. Орден домініканів віддав єзуїтам монастир із костелом, городом і майданом. 4 листопада 1820 року у дерев'яному будинку поруч з костелом була відкрита гімназія, а у вересні 1821 року вона зайняла південне крило монастиря.

У культурному житті міста гімназія відігравала значну роль, нею опікувались монахи. Завдяки гімназії місто стало відомим не лише у Східній Галичині, а й інших регіонах Австрійської імперії. У 1823 році гімназія була переформована у лицей, а із її піднесенням настала доба відродження Домініканського костелу[2, 9].

Після розпуску ордену єзуїтів за наказом цісаря від 7 травня 1848 року монастирський навчальний заклад було закрито. Коли більшість ченців покинули місто, у будинку конквікту розмістились військові казарми, а з 1854 року – шпиталь, згодом – житлові приміщення. У монастирі розташувались крамниці та приватне житло.

У 1870 року одна з веж костелу була пошкоджена і з 1878 року єзуїт отець Франк розпочав реставраційні роботи. Польський художник Кароль Стольпер відновив вівтарі головного престолу та престолу Матері Божої і святилища. Відремонтвані деякі приміщення монастиря, добавлено крило монастиря з боку саду та продовжено існуюче на південний схід [4].

З 1898 року у кутку бічного коридору монастиря ордену домініканців вперше відкрили руський (український) клас. У серпні 1903 року, коли Державна Польська гімназія перейшла до нового приміщення, в монастир повернулись отці домініканці. Вони відремонтували монастир, а у 1906 році Комісія консерваторів Східної Галичини затвердила план реставрації веж костелу. Члени комісії визнали за необхідне замінити престоли XIX століття, які не мали естетичної мистецької цінності, на головний престол та чотири бічних із дерева з позолотою. Колишню єзуїтську захристію перебудували під каплицю Скорботної Матері Божої[4].

Реставрація Домініканського костелу тривала з 1908 до 1910 року під керівництвом архітектора Владислава Садовського (рис.1).

За цей час споруджено новий купол, встановлено новий орган та малі бічні вівтарі, храм електрифіковано. Художник Кароль Політинський відновив старі фрески і створив нові. Праворуч у головній наві встановлено барокову скульптуру Богородиці, яка тримала у руках поламани блискавки гніву Божого. На одній із консолей встановили фігуру Найсвятішого Серця Христа. На думку мистецтвознавців, ці святині були вивезені до Польщі [1, 2].

Із початком Першої світової війни. 23 серпня 1914 року в Тернопіль зайшла російська армія. Солдати обстріляли фасад костелу, пошкодили фігури святих на фронтоні, знищили вівтар Богородиці, грабували крамниці та склади, у монастирі влаштували конюшні, викрали дзвони та цінні речі з костелу. Відступаючи, у 1917 році російські солдати під керівництвом офіцерів підпалили та пограбували місто[6].

Рис.1. Домініканський собор та монастир. Поч. XX ст.(фотографія із публічних джерел)

У післявоєнний період Тернопіль знову опинився під владою Польщі. У 1920 і до 1930 року проводилась реставрація костелу – відновлені вежі, орган, відремонтований дах [9].

У вересні 1939 року Тернопіль окупувала Червона армія, яка брудними методами боролася з християнськими церквами. 19 вересня радянські солдати під командуванням офіцера із гармати методично обстрілювали Домініканський костел, пізніше – підпалили. Згоріли бічні вівтарі, орган, були пошкоджені фрески. Приміщення монастиря розграбували. Це було одне з найзначніших руйнувань культових споруд радянською владою [2].

Під час перебування у місті німців у 1942 році до монастиря повернулись домініканці. Вони частково провели ремонтні роботи будівлі, вежі накрили низьким пірамідальним дахом. Та у квітні 1944 р. під час боїв за Тернопіль Домініканському костелу знову завдано значних руйнувань.

Післявоєнна реставрація завершилась у 1959 році. Багатьох скульптурних елементів оздоблення не було відновлено і навіть не зроблено спроби врятувати розписи інтер'єру. Влада почала активний наступ на церкву [7]. У храмі – пам'ятці зодчества – розмістили склад. Остаточо знищили фрески внаслідок переобладнання костелу під міську художню галерею у 1978 році, яка була розташована у храмі до 1989 року. Це зберегло собор від остаточної руйнації.

Із настанням незалежності України, з відродженням духовності у суспільстві Храм знову почав використовуватись за призначенням. Тепер тут Катедральний Собор Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці (Тернопільсько-Зборівської єпархії Української Греко-Католицької Церкви), у приміщеннях монастиря розташований державний архів Тернопільської області.

Відновлений храм став окрасою міста, одним із головних у Тернополі осередків греко-католицької віри, центром духовного становлення, просвіти і культури.

Висновки. Храм за свою довгу історію зазнав розквіту, не раз був зруйнований – фізично і духовно, попри усі біди та негаразди вистояв і відродився. Собор був у центрі усіх історичних та політичних подій міста, був поряд з розвитком суспільних, економічних, культурних відносин, відігравав важливу роль у популяризації християнських цінностей як основних складових у вихованні української нації.

Література

1. Бойцун Л. Домініканський костель у Тернополі // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. — Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2008. — Т. 3 : П — Я. — С. 521.
2. Бойцун Л. Тернопіль у плінні літ: Історико-краєзнавчі замальовки. — Т., 2002.
3. Глубіш О. Симфонія Катедрального собору: минуле і сучасність // о. Глубіш О., Шподарунок Н. — Т. : Джура, 1999. — 115 с.

4. Глубіш О., Новосядлий Б., Шподарунок Н. Катедра // (автори текстів); Шподарунок Н. (упорядник). — Т. : Джура, 2009. — 377 с.
5. Гордієнко Г. Основні символи українського бароко /Г.Гордієнко//Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / - Тернопіль, 2014. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 142- 144
6. Григоруk Н. Політика Австро-Угорщини стосовно українського питання в Галичині в кінці XIX – на початку XX ст./Н.Григоруk//Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / – Тернопіль, 2013. – Вип. 1. – Ч. 1. – С.182-187
7. Дідух Т. Особливості конфесійного життя греко-католицької на Тернопільщині у 1958–1964 рр. /Т.Дідух// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / - Тернопіль, 2014. – Вип. 2. – Ч. 2. – С. 123- 127.
8. Дуда І., Мельничук Б. Тернопіль. Що? Де? Як? — К., 1989.
9. Дуда І. Тернопіль. 1540-1944. Історико-краєзнавча хроніка. Частина I./ І.Дуда; - Тернопіль: Навчальна книга-Богдан,2010. – 296с.
10. Шеремета О. Роль політичних партій, наукових організацій та церкви у формуванні ідей парламентаризму у Галичині кінця XIX – початку XX ст./ О.Шеремета// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія/– Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 1. – Ч. 1. – С 51-53

**ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РУХУ
УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ 1848-1914 РР. У ФОНДАХ ЗАРУБІЖНИХ
АРХІВНИХ ТА БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ**

Шологон Лілія Іванівна
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історіографії і
джерелознавства Прикарпатського
національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ
Україна

***Анотація:** У статті проаналізовано документи з історії національно-культурного руху українців Галичини другої половини XIX – початку XX ст., що зберігаються у фондах зарубіжних архівних та бібліотечних установ, зокрема Австрійського державного архіву, Архіву зовнішньої політики Російської імперії історико-документального департаменту МЗС Росії, Центрального державного історичного архіву Російської Федерації (м. Санкт-Петербург), Державного архіву Російської Федерації (м. Москва), Державного архіву в Перемишлі, Центрального архіву актів давніх у Варшаві, Національної бібліотеки у Варшаві.*

***Ключові слова:** джерельний комплекс, архівні установи, фонди, Галичина, національно-культурний рух.*

Процес формування джерельного комплексу нашого дослідження передбачав ознайомлення з матеріалами та опрацювання документів, що зберігаються в закордонних архівах. Оскільки урядові установи Австро-Угорської монархії пильно стежили за розвитком політичної ситуації та громадського життя в Галичині, то до міністерств у Відні відправлялася інформація з розгорнутою характеристикою політичних партій, громадських об'єднань, окремих діячів тощо. Саме тому у фондах Австрійського державного архіву, зокрема в його першому відділі – Архіві цісарського дому, двору і держави відклалася низка документів з історії українського національного руху Галичини (переважно вони зберігаються в особистому архіві спадкоємця імператорського престолу Франца Фердинанда). Низку важливих українознавчих документів

містить третій відділ Австрійського державного архіву у Відні – Загальний архів органів державного управління (щоденні рапорти поліції Львова та її звіти про суспільно-політичну ситуацію в Галичині) [1, с. 74]. Цілком погоджуємося з дослідником І.С.Михальським, що перебільшувати значення цих архівів не варто, оскільки копії майже всіх урядових донесень та інших матеріалів зберігаються в різних фондах Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України), насамперед у фонді Галицького намісництва [2, с. 40].

Більш цінними виявилися для нашого дослідження звіти австрійських зовнішньополітичних відомств (посольств у Санкт-Петербурзі та Берліні, генеральних консульств у Санкт-Петербурзі, Одесі, Варшаві тощо) [1, с. 73], оскільки містять відомості щодо активізації “російського чинника” напередодні Першої світової війни.

Натомість звіти російських дипломатів про національні та суспільно-політичні відносини в Галичині зберігаються в Архіві зовнішньої політики Російської імперії історико-документального департаменту МЗС Росії і дозволяють зробити висновок про штучне закріплення російського фактора (москвофільського руху) в національно-культурному житті краю [3]. Це засвідчує значний масив документів, що містяться у фондах 133 – Канцелярія Міністерства закордонних справ. 1914 р. Політичний відділ архіву. Тематичні справи [4], 135 – Особливий політичний відділ. 1863–1917 рр., 151 – Політичний архів (1839–1917 рр.). Слов’янський рух в Австро-Угорщині, 340 – Колекція документальних матеріалів із особистих архівів чиновників Міністерства закордонних справ Російської імперії [3, с. 85–220] тощо. Політику російських неурядових структур щодо українських земель Австро-Угорщини загалом і Галичини зокрема розкривають окремі матеріали Центрального державного історичного архіву Російської Федерації, м. Санкт-Петербург (фонд 465 – Галицько-руське благодійне товариство) [5] та Державного архіву Російської Федерації, м. Москва (фонд 523 – Партія народної свободи (Кадети) 1905–1917 рр.) [6].

Серед архівних установ Польщі джерела з історії національно-культурного руху відклалися в Державному архіві в Перемишлі, адже це місто впродовж досліджуваного періоду стало не лише вогнищем культурного відродження Надсяння, але й вагомим осередком формування української самосвідомості Галичини. Оскільки Перемишль був центром греко-католицької єпархії, то збереглися документи, що розкривають провідну роль духовенства в національно-культурному русі. Також серед фондів архіву нами виявлено різнопланові документи про гастролі театрального колективу товариства “Руська бесіда”, діяльність культурно-освітніх та музичних товариств міста [7]. У Центральному архіві актів давніх у Варшаві зберігаються матеріали про діяльність українських, польських та інших культурно-освітніх товариств Галичини на початку ХХ ст. [8].

Серед зарубіжних бібліотечних установ важливі документи для дослідження обраної теми

знаходяться у відділі рукописів Національної бібліотеки у Варшаві в Архіві Наукового товариства імені Шевченка. Насамперед це протоколи загальних зібрань та засідань Головного виділу (проводу) “Просвіти” за 1868–1914 рр., що після Другої світової війни опинився на території Польщі [9]. Слід зазначити, що їх фотокопії зберігаються в ЦДІАЛ України.

Таким чином, варто зазначити, що за кордоном зберігається низка цінних документів, важливих для дослідження національно-культурного руху українців Галичини у 1848–1914 рр. Вони дещо доповнюють основний масив джерел з цієї проблематики, що відклався у фондах вітчизняних архівних, бібліотечних та музейних установ.

Література:

1. Кураєв О. Матеріали щодо політики Відня в українському питанні 1905–1918 рр. у Державному архіві Австрії : оптимізація пошуку та джерелознавчого аналізу / О. Кураєв // Архіви України. – 2005. – № 5–6. – С. 70–75.
2. Михальський І. С. Джерела з історії українських політичних партій кінця ХІХ – початку ХХ ст. / Ігор Сергійович Михальський. – Луганськ : Альма-матер, 2003. – 344 с.
3. Москвофільство : Документи і матеріали / Вступна стаття, коментарі та добірка документів Сухого О. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 236 с.
4. Архив внешней политики Российской империи, г. Москва, ф. 133 Канцелярия Министерства иностранных дел. 1914 г. Политический отдел архива. Тематические дела, оп. 470, д. 156. Австро-Венгрия. Внутренняя политика в Австрии, 51 л.
5. Центральный государственный исторический архив Российской Федерации, г. Санкт-Петербург, ф. 465 Галицко-Русское благотворительное общество. 1902–1914 гг., оп. 1, д. 36. Государственная поддержка москвофильской партии в Галиции, 1911 г., 74 л.
6. Государственный архив Российской Федерации, г. Москва Ф. 579 Милюков Павел Николаевич, историк, лидер Конституционно-Демократической партии, депутат III и IV Государственных Дум, министр иностранных дел Временного Правительства. 1859–1943 гг., оп. 1, д. 1879. Письма Грушевського Михаїла Милюкову П. Н. по українському вопросу (о федерации), 1914–1915 гг., 10 л.
7. Archiwum Państwowe w Przemyślu, zespół 397 Afisze, plakaty i druki ulotne z terenu Przemyśla w zasobie archiwum Państwowego w Przemyślu inwentarz zespołuarchiwalnego 1833–1989 rr., ok. 6, sygn. 789. Program Koncertu – sala Tow. “Sokół” w Przemyślu w dniu 24 grudnia 1914 r.
8. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, zespół 307 C. K. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (K. k. Ministerium des Innern). 1848–1918 rr., sygn. 169. Towarzystwa o charakterze oświatowo-kulturalnym. 1900–1908, 1100 k.

9. Zakład Rekopisów Biblioteki Narodowej w Warszawie, Zespół Archiwum Naukowego Towarzystwa im. Szewczenki w zbiorach BN, t. 1. Protokoły towarzystwa “Proswita” od pierwszego ogólnego zebrania. 26.XI.1868 – 2.II.1882, 430 k.

Галузь «Економіка»:

УПРАВЛЕНИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ

Шишкин Анатолий Иванович
д.т.н, профессор.
Заслуженный экономист РК,
Главный научный сотрудник
ИЭ Карельского НЦ РАН

Аннотация.

Социально-экономическое развитие региона рассматривается как комплексное необратимое явление в контексте глобализационных процессов. Диалектическое соотношение роста и развития воспринимается как эволюционный процесс и выражается в виде взаимосвязанных количественных и качественных преобразований. Разработана и апробирована методика использования интегрального критерия социально-экономического развития региона на примере Республики Карелия.

Ключевые слова: *кибернетический подход, управление, социально-экономическое развитие, мониторинг, принятие решений.*

Предполагается необратимость развития общества, результатом которого является его новое качественное. Методик качественной и количественной оценки управляемых процессов на уровне регионов и стран нет. Это создает впечатление о том, что развитие обществ идет спонтанно само по себе (неуправляемо). Автор считает, что рейтинги стран, регионов только фиксируют социально или экономическое состояние субъектов. Конечно это влияет в некоторой степени на принятие управленческих решений. Но кибернетический подход требует наличие планов- проектов и мониторинга выполнения этих планов по контрольным параметрам в течение всего планируемого периода. Бизнес большой и малый так работает в рыночных условиях. Управление территориальными системами принципиально отличается от управления бизнесом. Появление новой формы управления процессами на территориях –«дорожные карты»

радует теоретиков управления , так является это довольно успешные попытки создания моделей.

Без создания достаточно адекватных моделей процессов, которыми есть желание управлять (исполнять планы и реализовывать стратегии) процесса-ми, цели не могут быть достигнуты .

Вопросы создания достаточно адекватных моделей успешно решены в бизнесе, в управлении технологическими процессами. При этом приход математики в моделирование детерминированных процессов позволил успешно решать весь комплекс задач управления: сбор информации, её обработка, принятие решений и мониторинг процесса реализации этих решений. Этот процесс компьютеризирован и эффективен.

Наука сегодня не в состоянии математизировать СЭП в обществе (они не поддаются Детерминированию). В управлении СЭП в регионах много разрабатываются и частично внедряются графические, графоаналитические (с частичной математизацией) модели: это стратегические планы, концепции, программы (на разных уровнях). Более того иногда они сопровождаются элементами мониторинга по старым технологиям его исполнения. Считается множество рейтингов территорий, но нет того мониторинга, который позволяет определить траекторию развития территории по результатам выполнения стратегии и комплекса программ.

Разработанная в Карелии методика, позволяет выполнять независимый мониторинг принятого стратегического плана и программ по его реализации по количественным объемам производства и динамике качества.

Развитие региона зависит от множества внешних и внутренних воздействий (вызовов) и во времени накапливается информация, которая позволяет создать достаточно большие массивы, позволяющие использовать возможности эконометрики для оценки и моделирования трендов параметров развития территории:

- увеличение масштаба производства и появление новых рынков;
- повышение производительности труда, изменение структуры экономики и смена базовых технологий или технологического уклада;
- изменение системы распределения ресурсов и территориальной экономической ренты;
- развитие финансовой системы, рост территориальной ренты;
- развитие инфраструктуры, пространственные преобразования;
- увеличение скорости и объема переработки информации, развитие систем коммуникации;
- изменение социальных стандартов и норм жизнеобеспечения, увеличение благосостояния;
- развитие институциональной системы;
- изменения в социальной и культурно-духовной сфере, и т.д.

В мировой экономической науке и практике управления нет единого мнения в отношении критериев развития. В документах Совета Европы под термином экономического (или более широко социально-экономического) развития понимается создание условий для

сбалансированного территориального развития (включая, помимо экономических факторов, инфраструктуру, транспорт, коммуникации, социальную инфраструктуру), создание благоприятной среды для экономической деятельности на региональном уровне, повышение конкурентоспособности и эффективности регионального хозяйства.

При оценках развития ученые и власть руководствуются общепризнанными документами, в частности:

1. Хартией городов Европы за устойчивое развитие (Аалборгская хартия от 1994),
2. Европейской перспективой пространственного развития (Потсдам, 1999 г.),
3. Документами Всемирного саммита по устойчивому развитию в Йоханнесбурге (Йоханнесбургский меморандум от 2004 г.) и др.

Как правило, говоря о развитии на уровне территории (страны, региона, группы стран), выделяют 5 основных параметров:

1. ВВП (или ВРП) на душу населения (как это принято в документах Всемирного банка и др. международных организациях),
2. уровень или качество жизни (как это принято в США, в частности в документах Совета по конкурентоспособности, и других странах),
3. уровень жизни и социальное благосостояние (как это принято в документах Европейской Комиссии);
4. индекс развития человеческого потенциала (по методике ООН);
5. справедливое распределение благ, коэффициент Джинни и др. критерии.

Системный подход в практике управления регионов и муниципальных образований использует коэффициент концентрации доходов (коэффициент Джинни), ожидаемую продолжительность жизни при рождении, общий коэффициент рождаемости, коэффициент естественного прироста.

В зависимости от цели стратегического плана и программ его реализации используются и такие параметры как:

- Соотношение браков и разводов,
- индекс развития человеческого потенциала (ИРЧП),
- общая смертность и младенческая смертность,
- уровень жизни (отношение реальных доходов к минимальному потребительскому бюджету),
- доля населения, имеющего доход ниже минимального потребительского бюджета, уровень относительной и абсолютной бедности.,
- уровень безработицы.

Значительно реже используются параметры по сферам занятости: уровень грамотности, индекс преступности, удельный вес семей, обеспеченных отдельными квартирами, обеспеченность жильем, обеспеченность личным легковым автотранспортом и т.д. и др.

В России в переходный период формирования рыночной экономики после разрушения прежней «госплановской» директивной системы планирования начался процесс постепенного набора опыта. Общий фон для внедрения управленческих новаций в систему управления составляют осуществляемые административная реформа, реформы государственной службы, бюджетного процесса и местного самоуправления.

В Республике Карелия были разработана и внедрена методика интегральных показателей развития территории. Основным критерием оценки эффективности экономики является «ИКРТ» Интегральный критерий развития территории, формируемый на основе частных показателей (демографических, социальных, экономических) и рассчитываемый ежегодно по официальным данным Карелиястата.

В соответствии с данной методикой в качестве критерия оценки развития используется Интегральный Критерий Развития Территории (ИКРТ), разработанный в двух вариантах: социальный ИКРТ (1 на рис. 1) с большим весом социальных показателей и производственный ИКРТ (2 на рис. 1). Интегральный критерий развития территории рассчитывается по трем выбранным группам показателей: демографические; оценка динамики изменения качества жизни; оценка динамики экономических показателей приоритетных направлений хозяйственной жизни республики [1. Шишкин А.И., 2008].

Ежегодный мониторинг (Институт экономики Карельского НЦ РАН ведет его уже 15 лет) позволил выявить количественное и качественное развитие экономики региона [2. Савельев Ю.В. 2007].

Ход социально-экономического развития Республики Карелия наглядно иллюстрируется динамикой интегрального критерия развития территории (ИКРТ), которая свидетельствует о пульсирующем развитии (с колебаниями по всем параметрам) экономики региона. При этом с меньшими колебаниями возрастают качественные показатели жизни в Карелии.

Характерным феноменом является отставание реакции качества жизни на 1-2 года от развития производства. Динамика критериев развития зафиксировала все предкризисные и кризисные явления в регионе. При этом далеко не однозначно: кризис 1998 года улучшил социальные параметры и зафиксировал падение производства до уровня до уровня 1994 года.

Кризис 2008 года выявил большее снижение качества жизни до отрицательного уровня 1993-94 годов, рост производства остановился (остался на нуле). Таким образом, бизнес остановил рост объемов производства и качество жизни снизилось (ушло в «минус»).

Этап развития Карелии с 1995 годам характеризуется мобилизационным характером действий Правительства Карелии. В целом в регионе удалось (к 2001 году) загрузить простаивающие производственные мощности, оживить ряд производств, что отразилось на динамике (росте) социального и производственного интегрального критериев [3. Шишкин А.И. 2009].

С середины 90-х гг. началось внедрение стратегического планирования, проявился акцент на международное и межрегиональное разделение труда, использование конкурентных преимуществ (трудовые ресурсы, сырье и т.д.), на формирование новых рыночных институтов, способствующих эффективности использования всех ресурсов в производства и в развитии сферы услуг.

За период стабилизационного этапа (2002 – 2008 гг.) была решена задача запуска механизмов социально-экономической развития и общественно-политической стабилизации за счет перехода к более интенсивным методам экономической политики, особенно в инвестиционной сфере, что позволило решать назревшие проблемы и ставить новые задачи ускорения развития. В период с 2001 года по 2007 год социально-экономическое состояние Карелии региона проявило устойчивый тренд к росту ИКРТ (6-10 % в год, см.рис.1)

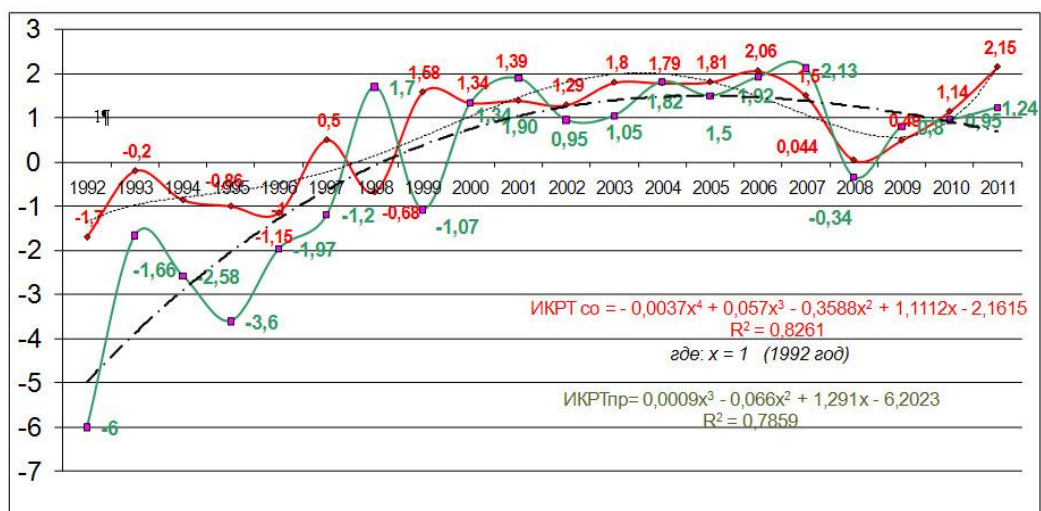

Рис.1. Диаграмм результатов мониторинга планов Республики Карелия (период 1992-2011 годы).

1 социальный –ИКРТ, 2 - производственный ИКРТ

Для оперативного мониторинга развития Республики Карелия используется обобщенный перечень ключевых показателей, позволяющих в наиболее общих чертах оценить эффективность реализуемых мероприятий (показатели основаны на информационной базе мониторинга реализации территориальных стратегий и программ стран Европейского Союза, [4. Шишкин А.И. 2010].

Итоги предкризисных (кризис 2008-2009 гг.) лет показали постепенное снижение темпов экономического роста, что позволяет сделать выводы о не способности экономики республики к мобилизационному режиму поддерживать высокий уровень экономического развития.

Несмотря на постоянный рост ВРП в период мониторинга, проблема бедности не находит решения. Более того, экономическое развитие республики усиливает дифференциацию общества.

Адаптация социальной структуры общества не поспевает за изменениями экономических условий.

Тормозящее влияние на экономический рост оказывает неразвитость институтов рынка (в первую очередь рынков земли и недвижимости, инструментов собственности).

При этом внешняя среда диктует новые условия, определяющие успешность социально-экономического развития региона. Расширение Европейского Союза вносит изменения в условия сотрудничества, смещая акцент в сторону приграничных российских регионов. Карелия входит в число основных партнеров двустороннего сотрудничества Финляндии с сопредельными регионами, что является несомненным внешним ресурсом для развития республики

Анализ хода реформ и тенденций развития экономики региона показал, что путь экстенсивного наращивания эксплуатации природных ресурсов исчерпан. Нужно совершенствование управления СЭП в регионе - модернизация в контексте опережающего развития [4].

С учетом необходимости вписывается в новое и быстро развивающееся геоэкономическое пространство республике необходимо сформировать такую модель развития региональной экономики, которая бы обладала долгосрочным потенциалом роста и повышения ее конкурентоспособности, а также способностью обеспечить повышение благосостояния населения и его воспроизводства.

Монопольные и олигопольные рынки дают слабый прирост ренты и доходности. Нужны более сегментированные и дифференцированные рынки, такие как рынок информационно-коммуникационных услуг и другие элементы новой экономики, такие как рынок услуг, интернет торговли, и сетевых услуг, показывающие во время кризиса стабильный прирост.

Если рассмотреть проблему перехода в инновационную фазу в технологическом смысле, то этот этап будет достигнут, когда осуществиться переход от распределительной государственно-капиталистической экономики к такой модели региональной экономики наиболее приспособленной к конкуренции в системе глобальных обменов способной к существенному снижению транзакционных издержек.

В условиях производственной системы, основанной на дешевой энергии, коротком транспортном плече и субсидируемом транспорте осуществленная либерализация во внешнеэкономических операциях привела к появлению значительных различий в производительности труда среди отраслей и предприятий, особенно в приграничных регионах, а распределительная система к рациированию транзакций.

В результате модернизации предприятия со старыми производственными мощностями, находящиеся в начале технологической цепочки в условиях фрагментации контрактной сети,

должны быть реструктурированы в новые по форме собственности и методам управления сетевые бизнесы.

Сегодняшнее состояние национальной экономики, хоть и спровоцировано потрясением глобальной финансовой системы, тем не менее, во многом обусловлено существенными внутренними причинами. Таким образом, в настоящий момент сложились все необходимые предпосылки для изменения экономической политики, как на национальном, так и на региональном уровнях.

Выводы:

- Экономическое развитие Карелии в 2008 году потеряло устойчивость. Регион в полной мере ощутил «турбулентность» мировой экономики.
- Динамика социального развитие (качество жизни) имеет большую амплитуду колебаний, как следствие, прежде всего, влияния внешних факторов (цены на топливные ресурсы, монетизация льгот, рост тарифов, реформа МСУ и т.д.), но в целом сохраняет тенденцию к росту.
- Региональных усилий недостаточно для быстрой нейтрализации негативного влияния внешних факторов (кризис в финансовой сфере). Этим объясняется отставание социальных процессов от производственных.
- Итоги работы экономики в докризисные годы (1998 и 2008 годы) показало неспособность экономики республики постоянно поддерживать достаточно высокий уровень экономического развития и ее зависимости от многих внешних факторов.
- В России уже на старте глобализационных процессов сложились все необходимые предпосылки для изменения экономической политики, как на национальном, так и на региональном уровнях.

Литературы:

1. Шишкин А.И. Практика управления социально-экономическими процессами в Карелии. Монография коллективная (новые теоретико-методологические подходы)/под общ. ред.В.В. Окрепилова – СПб.: Нау-ка,2008.-240с (с.66-77).
2. Савельев Ю.В. и др. Итоги реализации Концепции «Возрождение Карелии» (2002-2006 гг.). – Петрозаводск: Карельский научный центр РАН, 2007.
3. Шишкин А.И. Опыт управления социально- экономическим раз-витиём региона (по итогам реализации концепции «Возрождение Карелии». Журнал. ВАК. Экономика и управление. . Economics and management/ ISSN 198-1627? Санкт-Петербург- №11 (49) 2009 с. 31-37

ТУРИСТИЧНА АНІМАЦІЯ В СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЗАМКАХ НА ПРИКЛАДІ ЗАМКУ «ПАЛАНОК»

Мандрика Мар'яна Антонівна
студентка 6 курсу

Факультету туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Мукачево

У статті проаналізовано сутність, особливості та перспективи розвитку туристичної анімації в замках. Розглянуто форми організації анімаційних послуг в середньовічних замках України. Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку анімації в замку «Паланок». Особливу увагу приділено дослідженню форм та видів проектів, які можна реалізовувати в замках для популяризації вивчення історії, організації дозвілля мешканців та промоції для залучення туристів.

Ключові слова: анімація, замок, фестиваль, традиції, організація, участь, душа, почуття, свято, туризм.

Постановка проблеми. Аналіз наукових праць виявив певну невисвітленість проблем регіонального розвитку туризму, неоднозначність підходів до туристичної привабливості регіону в контексті історико-культурного туризму, формування стратегії розвитку туристичних комплексів, підходів, форм, нових проектів та атракцій, які по новому презентуватимуть туристичний об'єкт, методів систематизації та оцінки привабливості історико-культурних пам'яток окремих регіонів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засади, форми та організація туристичної анімації висвітлені у працях таких авторів, як: С. Байлик, Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В., І. Гаранін, В. Зорін, О.О. Бейдик, В.К. Федорченко, В.А. Малахов, та ін. Світовий досвід організації анімаційної діяльності в готелях досліджували Є. Мамбетов, І.В. Петрова, та інші.

Невирішені раніше проблеми. Анімація є новим, необхідним напрямом організації дозвілля і на сьогодні не є до кінця дослідженою, тому і виникла актуальність дослідження саме цієї діяльності задля того, аби довести, що вона є перспективною та актуальною для подальшого розвитку. Проблемним аспектом даного дослідження є вивчення організації анімаційних заходів в замках на прикладі європейських країн, сутності та особливості анімації, її розвитку, обґрунтування форм та видів проектів, які можуть бути реалізовані для популяризації серед відвідувачів.

Метою статті є аналіз сучасного стану та визначення напрямків розвитку туристичної анімації в замках, в контексті застосування світового досвіду та прикладі замку Паланок. Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно вирішити завдання щодо визначення сутності та змісту анімаційної діяльності, дослідження світового досвіду, а також окреслення шляхів удосконалення анімаційних програм у замках та ефективність їх впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасна анімація – це діяльність із розробки та здійснення спеціальних програм проведення вільного часу. Поняття «анімація» має латинське походження (anima - вітер, повітря, душа; animatus - одушевлення) і означає наснагу, натхнення, стимулювання життєвих сил, залучення в активність. Головними завданнями анімації у сфері дозвілля вченими одноставно визначається створення умов, спрямованих на соціальний, духовний, фізичний розвиток людини. Анімація – це своєрідна послуга, що переслідує мету - підвищення якості обслуговування, і в той же час - це своєрідна форма реклами, повторного залучення гостей і їх знайомих, теж переслідує ціль - просування туристського продукту на ринку для підвищення прибутковості.

Різноманітність функцій туристської анімації таких як: адаптаційна, компенсаційна, стабілізуюча, оздоровча, інформаційна, освітня, вдосконалююча, рекламна – обумовила й різноманіття видів анімаційної діяльності, а також більший різновид анімаційних програм і заходів. Об'єктами анімаційного інтересу можуть бути природні та культурно-історичні ресурси, важливі культурні події та національні особливості, рекреаційні зони та індустрія дозвілля. [6]

Зародження анімації своїм корінням сягає в далеке минуле. Ритуальні дійства, пов'язані з віруваннями і фантастичними уявленнями були важливою складовою буття людини. Давні форми проведення вільного часу були закладені греками, римлянами, слов'янами такі як: свята за землеробським календарем, лазні, ігри, карнавали, театри, бали, лицарські турніри та інше. Вже тоді до всіх заходів ретельно готувались організатори та учасники, плануючи час, місце проведення, проживання, харчування, одяг, спорядження, музику, пісні та інше. Такі заходи були частиною життя, тому учасниками дійства ставали всі присутні, яких в свою чергу можна назвати аніматорами того часу. Більшість форм середньовічного дозвілля і тепер використовуються в культурно - дозвіллевій діяльності в європейських країнах, а такі форми як карнавали, ярмарки, лицарські турніри та інше, стали невід'ємною частиною туристичного бізнесу та індустрії розваг але більш насиченими стали форми проведення, технічне оснащення та організація. [10]

Досвід багатьох країн світу засвідчує, що історико-культурні об'єкти, наприклад замки, можуть бути визначальними у формуванні попиту на туристичні ресурси і впливати на утримання значних доходів. За даними офіційної статистики такі доходи найбільші в Польщі,

Іспанії, Франції, Італії, Великобританії, Австрії та Угорщині. Пам'ятки історії та культури у цих країнах узяті під охорону добре впорядковані і постійно реставруються, що дозволяє вміло використовувати їх на ринку туристичних послуг. [9]

Серед різноманітних видів заходів, що відбуваються у замках, слід відмітити наступні: організація у літній період інсценованих вистав зі світовими та звуковими ефектами, які відбуваються у вечірній та нічним час доби; проведення нічних екскурсій, військово-історичні реконструкції, зустрічей робочих груп, конференцій, бенкетів, навчання, пригодницьких ігор, концертів, музичних та театральних заходів, фестивалів, лицарських турнірів тощо. Прилаштування середньовічних замків під готелі – ще один досить поширений та прибутковий шлях їх залучення до туристичного бізнесу. У Польщі як і в більшості країн Європи, де збереглись середньовічні замки, це також практикується. Вдале поєднання охорони, реставрації та прилаштування пам'ятки під сучасні потреби з наданням різноманітних послуг відвідувачам демонструють сьогодні десятки замків Польщі. Замковий туризм Польщі сьогодні розвивається використовуючи найкращі власні та світові здобутки. Значна кількість добре збережених середньовічних замків має в Польщі різноманітне застосування. Враховуючи, що Україна також має такі пам'ятки, необхідно детальніше вивчати цей досвід, щоб мати можливість його запровадити в себе та позбутись можливих помилок на цьому шляху в майбутньому. З досвіду Польщі Україна могла б запозичити: 1) використання збережених об'єктів під готелі та музеї; 2) використання напівзруйнованих пам'яток; 3) облаштування під потреби туристів навколишньої території біля добре збережених пам'яток та тих, що у руїнах; 4) проведення анімаційних заходів; 5) запровадження приватної власності на пам'ятки архітектури.

Угорщина є однією з популярних країн на туристичному ринку світу. На території Угорщини збереглося 3500 фортець, замків та садиб, які широко використовуються в туристичній діяльності. Традиційно в туристичній сфері фортеці, палаци, замки використовуються як музеї. І на території Угорщини у подібних спорудах обладнані музеї, експозиції різних виставок. Проте, часто фортеці, палаци, замки стають місцями, де проводяться різноманітні свята та фестивалі, ярмарки ремесел, ярмарки (наприклад, пов'язані з "унгарікумом"-палінкою), фестивалі-дегустації вин, театралізовані змагання. В музеях діють так звані історичні паноптикуми (відтворення в повний зріст фігур історичних подій у відповідних інтер'єрах), проводяться історичні кінні ігри та середньовічні бенкети, які користуються великою популярністю. Перший готель-замок на території Угорщини було відкрито у 1938 р. родиною Карої у м. Фюзеррадвань. Люкс-готель було обладнано оригінальними меблями. В 1948 р. готель було націоналізовано, а зараз знаходиться у підпорядкуванні Дирекції Архітектурних Пам'яток. З 1990 р., коли замковий туризм почав розвиватися швидкими темпами, відкриваються готелі різної категорії у 70 резиденціях угорської знаті. В 2005 р. в рамках Асоціації Угорських готелів було виокремлено секцію замків-готелів. Згодом, виникає

об'єднання угорських замків-готелів, що займається створенням єдиної системи розробки та реалізації загального плану маркетингових заходів, а саме організацією «Замкового маршруту», пов'язаного з відвідуванням об'єктів Всесвітньої Спадщини. [9]

На території України подібні об'єкти в туристичній діяльності використовуються недостатньо, відсутній принцип комплексності у їх діяльності. Залучення подібних об'єктів до сфери туризму вимагає підтримки з боку місцевих органів влади та вкладання додаткових коштів у створення відповідної інфраструктури. Одним з пріоритетних напрямів розвитку туристичної індустрії в Україні неодмінно повинен бути замковий туризм, в основі якого використання об'єктів фортифікаційного зодчества. За даними ВТО, понад 2/3 замків (а це понад 1500 фортифікацій) Європи сьогодні успішно відновлені і використовуються у туристичній сфері, зокрема у готельному господарстві. Європейським туристам притаманне прагнення бодай декілька днів пожити у справжньому середньовічному замку, скуштувати страви старожитньої етнічної кухні та взяти участь в анімаційних лицарських розважальних програмах замкового дозвілля.

В Україні налічується більш, ніж сто тільки замкових твердинь або їх руїн. У більшості вони занедбані, але, навіть у такому вигляді можуть стати об'єктом як внутрішнього, так і зовнішнього туристичного попиту. Найбільша кількість замків, фортець та оборонних монастирів збереглася до нашого часу на заході України - на Львівщині, Івано-Франківщині, Тернопільщині, Волині, Закарпатті та Хмельниччині. В певній частині з них проводяться анімаційні дійства.

Замок "Перені", що стоїть на березі річки Латориця, також знаходиться по трасі Свалява-Мукачеве, у містечку Чинадієво. До речі, замок "Сент-Міклош" ("Перені") є першим замком на Україні, взятим в оренду. На його повну реставрацію зараз треба 1,3 мільйон євро. Перші ж кошти на відбудову, свого часу, виділило Міністерство культури Угорщини. За задумом власника, Йосипа Бартоша, замок має стати історико-краєзнавчим центром, з картинної галереєю, залами для концертів та конференцій. Щовесни відбувається фестиваль середньовічної культури «Срібний Татош». Щоб відтворити дух старовини до фортеці Сент Міклош, з'їжджаються лицарі з України, Словаччини та Угорщини. На показових виступах бійці відтворюють бойові позиції свого загону. Прикрасою дійства є лицарські поєдинки — повноконтактні бої без жодної театральності чи компромісів. Справжніми є обладунки, зброя і... травми — лицарі б'ють не жартома, в удар вкладають усю силу. Між боями лицедії розважають публіку танцями, а музиканти діляться у баладах давніми історіями минулих часів. На фестивалі готують смачні страви за старовинними рецептами. Кожен учасник фестивалю має нагоду відчувати побут доби та взяти участь у середньовічному таборі, забавах того періоду, постріляти з лука та арбалета, долучитися до майстер-класів танцю та різних ремесел, придбати оригінальні речі на ярмарку, дійство завершується видовищним фаєр-шоу.

Кам'янець-Подільська фортеця - фортеця у місті Кам'янець-Подільський (Хмельницької області України). Відома з XIV століття як частина оборонної системи міста Кам'янець. Щоосені відбувається військово-історичний фестиваль “Terra Heroica” та військово-історична реконструкція “Бої під стінами Кам'янецької фортеці”. В заході будуть брати участь представники України, Польщі, Росії, Білорусі та Чехії. Саме ця подія надає Вам унікальну можливість опинитися в епіцентрі театралізованих історичних подій, що інсценуються на фоні архітектури середньовічного замку. Також виступи кобзарів України та закордонних діаспор; історичні танці, вуличні вистави і феєрії; фестиваль “Козацькі забави”, виступи клубів бойового гопака; дзвін козацьких литавр, залпи мушкетів і гармат та багато іншого. [8]

Хотинська фортеця – фортеця XIII–XVIII століть у місті Хотині на Дністрі, що у Чернівецькій області. Сьогодні «Хотинська фортеця» є Державним історико-архітектурний заповідником. Наймасштабніший в Україні Історичний фестиваль “Середньовічний Хотин” об'єднує любителів історичної реконструкції з України, Росії, Білорусії, Молдови і Татарстану. Наймасштабніший в Україні Історичний фестиваль “Середньовічний Хотин” об'єднує любителів історичної реконструкції з України, Росії, Білорусії, Молдови і Татарстану. Тут можна пожити в шатрі у справжньому середньовічному таборі, спробувати страв, популярних в XIII-XV століттях, насолодитися грою флейти, гуслей та волинки, сфотографуватися з бійцями в автентичних обладунках, навчитися стріляти з лука, взяти участь в інтерактивних іграх для дітей та дорослих. На історичному ярмарку свої середньовічні витвори пропонуватимуть крамарі, ковалі, ювеліри та ткачі.

У світі поживлення анімації в закладах гостинності пов'язують також із замково-готельним бізнесом, який визнається найприбутковішим напрямком використання фортифікаційних пам'яток давнини. Тож навіть найтитолованіші в Європі власники родових замків пропонують поряд із приватними апартаментами відводити частину своїх володінь під готельні номери для гостей і туристів. В Україні започаткування замково-готельного бізнесу має неабиякі перспективи. По-перше, в нашій країні налічуємо до двох десятків фортифікаційних споруд чи їх руїн, найдодільніший шлях відродження яких полягає в переобладнанні їх під готельно-анімаційні комплекси. По-друге, цей турпродукт користується стабільною популярністю серед європейських туристів, які бажають і можуть платити за можливість знайомства з українськими замками. Романтика готельно-замкових турів традиційно приваблює закоханих та молоді подружжя, цьому виду відпочинку надають перевагу люди з розвинутим естетичним смаком тощо. Сьогодні жоден замок України ще не готовий відкрити двері своїх опочивалень перед туристами. Найближче до етапу формування номерного готельного фонду знаходиться Мукачівський замок («Паланок») на Закарпатті. А єдиним палацом замкового типу, який приймає рекреантів та переобладнаний під санаторій, є палац графів Шенборнів, який розташований у Мукачівському районі. [11]

Туристичною візиткою Закарпаття є королівський Мукачівський замок «Паланок», який стоїть на горі вулканічного походження висотою 68 м і займає площу 13 930 кв. м. Унікальний зразок середньовічної фортифікаційної архітектури, з поєднанням різних стилів. Форпост відкритий всім поглядам і вітрам, і лише за спиною, на півночі, піднімаються вулканічні Карпати. Експерти одногласно визнають його наймальовничішим замком Карпатського регіону і другим (після Кам'янець – Подільського) за туристичною атракційністю замком України. У 2016 році замок відвідало близько 260 тисяч туристів, яких приваблює середньовічна атмосфера замку, цікаві екскурсії, мистецькі виставки.[4]

На прикладі Мукачівського замку ми можемо спостерігати велику кількість іноземних туристів (переважна більшість угорці). Якби частину замку переобладнати під готель, то тут знайшлася б велика кількість туристів, бажаючих зупинитися і переночувати в замку. Для того щоб залучити і зацікавити туриста, можна на території житлової частини замку проводити історичні фестивалі, де туристи могли б зустріти переодягнених історичних постатей, а обслуговуючий персонал, одягнутий в одяг того часу, неодмінно допоміг відчувати себе в епосі історичного минулого. [5]

В 2016 році відбулось грандіозне святкування дня міста Мукачево, 1120-та річниця. Свято проходило за участі самих Ілони Зріні та Імре Текелі (якого зіграв Шандор Ф.Ф.), у формі театралізованої екскурсії, флеш-моб – гості виклали цифру 1120 із запаленими телефонами і при цьому велась аерозьомка, після чого на найвищій території над нічним містом всі присутні підняли келихи вина за процвітання міста під яскраві феєрверки. Нещодавно відреставрована замкова церква (капличка) стала родзинкою весільних турів, оскільки в замку відкрили відділення РАГСу. [3]

Завдяки історії, яка оповідає про весілля славетної жінки Ілони Зріні, планується провести у 2017 році святкування 335-ї річниці цієї події . Захід планується у формі балу або театралізованого дійства, автентичними пригощаннями та святкуванням. Ведуться переговори з Угорщиною про участь і допомогу в реконструкції історичної події, консультування у питаннях весільних середньовічних традицій вельмож, вбрання і весільного частування. У приготування весільного частування посприє Біров Лайош із Дерцена та очікується допомога Угорського королівського кулінарного клубу. Також розробляється програма для проведення фестивалю гончарства в серпні 2017 року та ряду тематичних виставок. [7]

З вересня місяця 2016 почав проводитись захід за спільної роботи адміністрації замку, струнного квартету під керуванням Сергія Добоша (викладач Педагогічного університету та керівник квартету «Тріо Дома») та керівником Мукачівського міського туристично-інформаційного центру Максимом Адаменко – «Нічна екскурсія та концерт класичної музики». Дійство триває дві години, проводиться в лицарській залі потім на території всього замку. Розпочинається концертом, після якого гості пригощаються закарпатський вином та

смаколикама під час частування ефект несподіванки, який викликає масу емоцій, вимикається світло і в суцільній темряві чути лише як заходить і ніби з сивої давнини звертається до всіх, тримаючи смолоскип чернець–літописець розпочинає оповідь про події і людей, долі і звершення, про перемоги і поразки, про відродження слави і безслав'я, з детальними описами подій доби Ілони Зріні та Ференца Ракоці II. Проект перевершив всі очікування. Мало того, що було досягнуто першочергові цілі: організувати дозвілля мешканців міста і залучити їх до вивчення історії краю в такому форматі; залучити туристів з інших регіонів та іноземних гостей, а також багато різних замовлень. Додаткова послугою була фотосесія нічним замком з смолоскипами в середньовічному вбранні (за попереднім замовленням). Новинка "до мурашок" вразила туристів, які попри все ж ознайомилися з історією Мукачєва і фортеці. Це настільки припало до душі відвідувачам, що тепер стало популярним замовляти індивідуально цю екскурсію або дарувати в подарунок а також сприяло тому що в січні 2017 року замовлено і буде проведено індивідуально для освідчення. Будуть задіяні літописець зі смолоскипами, срунний оркестр, та вечєра в середньовічному стилі в лицарській залі замку.

А якщо загалом розглядати питання, то Паланок – це унікальна споруда, яку потрібно одухотворити, через заходи. Реставраційні роботи постійно тривають але велика частина приміщєнь зовсім не задіяна.

Проекти, актуальні для впровадження в замку Паланок:

- Ремісничє містєчко, яке може діяти на зовнішньому дворі в період з травня по вересєнь. Учасниками можуть бути народні умільці, катання на конях, стрільба з лука та приготування середньовічних страв;
- Відкрити ресторан в графському стилі епохи Ілони Зріні, який би був завершєним починаючи з інтер'єру, приборів, музики, страв закінчуючи зовнішнім видом обслуговуючого персоналу;
- На стадії розробки знаходиться проект проведення щорічного балу. Технічно є затратним але ідейно дуже цікавим. Може бути поєднаним з реконструкцією весілля Ілони Зріні та Імре Текєлі, на яке запрошується все місто;
- Надзвичайно дорєчним та вигідним буде відкриття готєлю, під який можна виділити одне крило замку;
- Відносно зовнішнього вигляду замку – більш видовищним вночі він буде якщо стане підсвіченим. На під'їзді до Мукачєва, замок вдєнь видно на багато кілометрів але ситуація вночі кардинально змінюється. Це буде яскравою анімацією, особливо дорєчною коли всі екскурсійні автобуси повертаються з різних напрямків увечєрі, то можуть спостєрігати такий вигляд. Це створить незабутні враження для гостей.
- Цікавим може стати ніч відкрити дверей «Ніч в замку», виставити експозиції або «Закарпатські гуляння», на яких може бути представлена культура народів, які проживають на

території краю, атмосферу нічної музейної мандрівки підкреслять виступи музичних та вокальних колективів області, танцювальні колективи тощо. У музеї архітектури та побуту під відкритим небом відбудеться своєрідне дефіле, яке продемонструє етно-колекцію вбрання різних народностей Закарпаття.

- Також обов'язковим має бути розіграш запрошень на наступні заходи.

Висновки: Кінцевою метою туристської анімації є задоволеність туриста відпочинком - його гарний настрій, позитивні враження, відновлення моральних і фізичних сил. У цьому полягають найважливіші рекреаційні функції туристської анімації. Таким чином, значення туристської анімації полягає в підвищенні якості, різноманітності й привабливості туристського продукту; збільшенні кількості постійних клієнтів і попиту на тур продукт. Україна володіє замками, які знаходять лише на стадії часткового використання і тому має використати зарубіжний досвід для максимально ефективного використання цього ресурсу. Відкриття готелів є перспективним напрямом для діяльності замків. Замковий туризм повинен розвиватися в двох напрямках, які мають бути взаємопов'язані між собою і створювати цілісну картину. Перший напрям ґрунтується на державній підтримці, з допомогою місцевої влади, яка повинна змінити своє відношення до пам'яток оборонного будівництва, зробити їх основними «китами» туризму окремого населеного пункту та краю в цілому. Другий передбачає передачу замків в тимчасове (концесія) чи постійне приватне володіння людям, які зацікавлені в використанні замків як туристичних об'єктів. Це можуть бути як іноземці (наприклад, нащадки колишніх власників фортець), так і наші громадяни. Слід зазначити, що надзвичайно важливим при цьому буде впровадження не тільки вказаних інновацій, але й інших, що в сукупності створить хороші умови для розвитку замкового туризму.

Список використаних джерел:

1. Байлик С.І. Організація анімаційних послуг в туризмі : [навч. посіб.] / С.І. Байлик, О.М. Кравець. – Х. : ХНАМГ, 2008. – 197 с.
2. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллезнавство. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
3. "Весілля Ілони Зріні та Імре Текелі" у замку "Паланок" varosh.com.ua/mukachevo/post...zrini-i-imre-tekeli...
4. М. Белеканич інтев'ю для Mukachevo.net Електронний ресурс режим доступу <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/175078>
5. Мацкевий Л.Г. Мукачівський замок // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2010. — Т. 7 : Мл — О. — С. 125.

6. Мамбетов Е.Б. Организация досуга во Франции: Анимационная модель : автореф. дис. ... к. пед. н. / Е.Б. Мамбетов. – СПб., 1992. – 16 с. 12. Петрова І.О. Дозвілля в зарубіжних країнах : [підручник] / І.О. Петров. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
7. Офіційний лист – запрошення на конференцію з розвитку виноробства та туризму від 15.12.2016 року. Мукачівський міський туристично-інформаційний центр.
8. Про замки України з акад. Б. Возницьким [Електронний ресурс]. - режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2008/07/080719_castles_interactive_is.shtml
9. Петрова І.О. Дозвілля в зарубіжних країнах: Підручник. – К.: Кондор, 2005. – 408 с.
10. Прієзжаєва Є.М. Соціально-культурна анімація в туризмі. УМП М., РМАТ, 2003.
11. Петранівський В.Л. Туристичне країнознавство / В.Л. Петранівський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1138050141943/turizm/vikoristannya_zamkiv_fortets_turizmi.

НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ: Збірник статей учасників сьомої міжнародної практично-пізнавальної інтернет-конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього», (22 по 30 грудня 2016 р.). – Видавництво НМ. – Дніпро, 2016. – 46 с.

Підписано до друку 06.01.2017 р.

Друк офсетний. Папір типографський. Тираж 50 прим. Замовлення № 010007